

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Kristýna Pořízková

Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání a geografie

KURDSKÝ NACIONALISMUS NA PŘELOMU

20. A 21. STOLETÍ

Olomouc 2020

vedoucí práce: doc. PhDr. Karel Konečný, CSc

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a na základě uvedených pramenů.

V Olomouci.....

..... podpis autora

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu této bakalářské práce doc. PhDr. Karlu Konečnému, CSc, za odborné vedení bakalářské práce, vstřícnost, cenné rady a podnětné připomínky.

Obsah

Úvod	6
1 Teoretické aspekty nacionalismu	8
1.1 Menšina.....	8
1.2 Etnicita	9
1.3 Národ	10
1.3.1 Pojetí národa	10
1.3.2 Vztah národa a státu	11
1.4 Nacionalismus.....	12
2 Historické souvislosti	15
2.1 Původ Kurdů.....	15
2.2 Středověk	17
2.3 Novověk.....	18
2.3.1 Osmansko-perské války	18
2.3.2 Kurdské rebelie	19
2.4 Období 1. světové války	20
2.4.1 Sévreská mírová smlouva	21
3 Moderní dějiny Kurdů v jednotlivých státech.....	23
3.1 V Turecku	23
3.1.1 Kurdská povstání.....	23
3.1.2 Vznik a aktivity Strany kurdských pracujících	25
3.1.3 Události 21. století	28
3.2 V Iráku	30
3.2.1 Vláda Saddáma Husajna	31
3.2.2 Referendum o nezávislosti	32
3.3 V Íránu	33

3.3.1	Mahábádská republika	34
3.3.2	Přelom století a vznik PJAK	35
3.4	V Sýrii.....	37
3.4.1	Po „damašském jaru“	38
3.5	Kurdská diaspora	39
4	Současná problematika kurdského nacionalismu.....	41
	Závěr	43
	Použitá literatura.....	44
	Elektronické zdroje.....	46
	Seznam zkratk.....	48
	ANOTACE	49

Úvod

Kurdové představují největší národ na světě, který nemá svůj vlastní suverénní stát. V současnosti Kurdové čítají kolem 35 milionů příslušníků, kteří žijí zejména v jihovýchodním Turecku, severním Iráku, severozápadním Íránu a Sýrii. V dnešní době je téma Blízkého východu velmi aktuální, přestože média se zabývají především bojem s Islámským státem nebo uprchlickou krizí. Nacionalistické snahy národů jsou ale také současným problémem, jak můžeme vidět na evropském příkladu Skotska nebo Katalánska. Motivací k sepsání práce je tedy přiblížení a upozornění na problém kurdského nacionalismu.

Cílem této práce je představit kurdský nacionalismus v kontextu historických a politických souvislostí s důrazem na přelom 20. a 21. století. Práce si také dává za cíl shrnutí a pochopení charakteru kurdského nacionalismu vyličením okolností nového uspořádání na Středním východě.

Jako metodu zpracování této práce jsem použila obsahovou analýzu dostupných zdrojů, a to převážně sekundárních. Přestože je téma aktuální a čím dál více medializované, zdrojů zabývajících se Kurdskou otázkou není mnoho. Ve své práci jsem využívala v poměrně stejné míře tuzemské i cizojazyčné publikace a internetové články, některé i od autorů pocházejících přímo z Kurdistánu a v současné době působících na amerických či evropských univerzitách. Při jejich zkoumání jsem však musela vždy kriticky posoudit jejich případnou neobjektivitu a zkreslení, které se u zdrojů vyskytuje jako určitá ideologická podpora kurdského národa.

Práce je rozčleněna do čtyř hlavních kapitol. První kapitola vymezuje teoretické aspekty nacionalismu. Jsou v ní charakterizovány pojmy, které souvisejí s tématem práce a je nutné si je ujasnit. Patří mezi ně menšina, etnicita, národ a samotný nacionalismus. Ohledně národa je rozvedeno jeho pojetí a vztah národa a státu. V tomto teoretickém úvodu jsou citováni autoři jako Ernest Gellner nebo Miroslav Hroch, kteří patří k největším autoritám teoretické charakteristiky nacionalismu.

Druhá kapitola se zabývá historickými souvislostmi tvoření kurdského nacionalismu. Je v ní vysvětlen původ Kurdů a dále chronologické představení jejich historie od středověku přes novověk až k 1. světové válce. K základům literatury dějin Kurdů patří Abdul Rahman Ghassemlou a jeho kniha Kurdistán a Kurdové, kde je sledován jejich vývoj od nesourodých kmenů žijících v horských oblastech až po jejich politické aktivity šedesátých let. Z českých

autorů se dějinami kurdologie věnuje Petr Kubálek. Mezi další významné světové autory citované v práci patří David McDowall nebo Martin van Bruinessen.

Třetí obsáhlá kapitola sleduje moderní dějiny Kurdů po jejich rozdělení do jednotlivých států až po současnost. Je kladen důraz především na aktivity, které souvisely se snahami Kurdů o osamostatnění nebo o vymáhání jejich práv. Zaznamenáno je tedy dění celého 20. století až po přelom 21. století. Krátce je charakterizována také kurdská diaspora.

V poslední čtvrté kapitole jsou zachyceny současné problémy kurdského nacionalismu a náhledu na něj.

1 Teoretické aspekty nacionalismu

Abychom se mohli zabývat kurdským nacionalismem, musíme si nejprve představit pojmy, které tuto skupinu lidí a její historický vývoj charakterizují. Tyto definice nejsou jednotné a stále se vyvíjejí. Můžeme na ně tedy nahlížet z mnoha pohledů.

1.1 Menšina

V literatuře lze najít mnoho variant rozdělení menšin. Nejčastěji je to rozdělení národnostní, etnické, náboženské, rasové či jazykové. O Kurdech se často hovoří jako o národnostní menšině. Definice národnostní menšiny v souvislostech státní legislativy je záležitostí právních kritérií jednotlivých států. V České republice práva příslušníků národnostních menšin upravuje speciální zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Definice pojmu národnostní menšiny na mezinárodní úrovni tudíž není zcela jednoznačná, neboť v současné době není obsažena v žádném právně závazném dokumentu. Jako všeobecně známé lze uvést vymezení pojmu národnostní menšiny, tak jak jej formulovala Organizace spojených národů (OSN) v 90. letech 20. století. A to jako *skupinu osob s pobytem na území svrchovaného státu, které tvoří méně než polovinu populace národní společnosti a jejíž členové sdílejí znaky etnické, náboženské, či jazykové povahy odlišné od zbytku populace.*¹

Kromě legislativního hlediska, jak lze na národnostní menšinu nahlížet, existuje i pojetí v kulturních souvislostech. *Národnostní či etnickou menšinou je každá skupina lidí, která se odlišuje významnými etnickými znaky od většinové společnosti (jazykem, kulturními tradicemi, mentalitou, ad.), která nepřijímá národní identitu většinové společnosti, disponuje etnickým/národním vědomím a projevuje kolektivní vůli se deklarovat ve své osobitosti. V kulturních souvislostech může národnostní/etnická menšina odvozovat svou identitu ze základu etnického, jazykového, náboženského nebo kulturního ve smyslu kulturní tradice.*² V této definici ze Sbírký zákonů České republiky jsou označení národní a etnická menšina brány jako synonyma.

---

¹ PETRÁŠ, René, Helena PETRŮV a Harald Christian SCHEU, ed. *Menšiny a právo v České republice*. Praha: Auditorium, 2009.

² Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství MV ČR, 1993-2019.

1.2 Etnicita

Etnické cítění je v očích mnoha lidí záhadnou silou pudící lidi k iracionálnímu jednání vedoucí až k etnickým konfliktům. Výrazy etnické či etnikum prodělaly dlouhý vývoj a jejich význam se lišil v dobovém kontextu. Sociobiolog P. Berghe v roce 1981 definoval etnikum takto: *Modelovým etnikem je skupina se společným původem, spjatá sociálně příbuzenskými sňatky a prostorově teritoriem. Většina moderních etnik, a to hlavně těch, která jsou středem akademického zájmu, jsou velmi početná a kulturně komplikovaná společenství.* A. Smith potom pro vymezení etnika použil rozšíření na šest kritérií. Těmi jsou 1) kolektivní jméno, 2) mýtus o společném původu, 3) sdílené dějiny, 4) charakteristická sdílená kultura, 5) asociace s určitým územím, 6) pocit solidarity.³

Český autor Tesař, který se zabývá etnicitou, uvádí obecnou charakteristiku, která říká: *etnikum je skupina, u níž sdílená kultura a sdílené představy o vlastní minulosti vytvořily pocit vzájemné solidarity, odlišenou od jiných podobných skupin jménem a spojenou s určitým územím.*⁴ Termín etnicita souvisí se vztahem mezi skupinami, jejichž členové se považují za odlišné od členů ostatních skupin. Ve vědě je tudíž často používáno označení etnická skupina. To může označovat buď původní (kmenová) společenství, nebo také imigranty, případně opovrhovanou společenskou vrstvu. Ve východní Evropě se tento pojem ustálil na označení společenství, které nedosahuje úrovně národa, případně nemá vlastní stát.

Německý filozof Weber vidí etnické skupiny jako základ a předpoklad národa. Počítá k nim rasu, avšak také jazyková společenství, domnělý původ, společnou zkušenostní bázi či způsob prožívání a myšlení. Tyto způsoby tvoření skupin jsou i dnes označovány za národní. Národ se však podle něj liší od etnických skupin jakožto politický svaz a mocenský útvar.⁵ Norský antropolog Eriksen rozděluje tyto etnické skupiny do několika kategorií. Kurdové jsou jako etnická skupina zahrnuti do mediálně nejznámější kategorie nazvané proto-národy. Jde o skupiny vedené politickými lídry, kteří proklamují nárok na vlastní národní stát a odmítají žít „pod nadvládou jiných“. Dále uvádí, že se vyznačují teritoriální základnou, probíhá v nich vnitřní diferenciací na základě třídy nebo dosaženého vzdělání a jsou početné.⁶

---

³ TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007. s. 19-20

⁴ Tamtéž, s. 38

⁵ LOZOVIUK, Petr, ed. *Etnicita a nacionalismus v diskurzu 20. století: příspěvek intelektuálů z českých zemí ke studiu kolektivních identit*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. s. 134

⁶ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. s.38-40

1.3 Národ

Pojem národ je velmi těžké uchopit, jelikož původ tohoto slova spadá až do raného středověku. V tomto období označoval skupinu lidí, která sdílela společný jazyk a území. Přestože je společným kořenem termínu latinské *natio*⁷, překlady dostaly v jiných jazycích a v jiných politických podmínkách odlišné významy.

1.3.1 Pojetí národa

V českém prostředí se národem zabýval již v 17. století Jan Amos Komenský, který ho definoval jako *soubor lidí, žijící na společném území, které spojují společné dějiny, společný jazyk a láska ke společné vlasti*.⁸ Od 18. století se národem zabývá mnoho historiků, politologů a vědců. Jejich myšlenky se často liší. Antropolog českého původu Arnošt Gellner definuje národ pomocí dvou definic. První je založena na sdílení stejné kultury, při čemž kultura znamená soubor myšlenek, znaků, představ, způsobů chování a dorozumívání. Druhá říká, že člověk dělá národy. Dva lidé patří ke stejnému národu jedině když uznají jeden druhého za náležejícího ke stejnému národu. Národ je tedy plod lidského přesvědčení, loajality a solidarity. Na základě společného členství jednotlivci závazně uznají určitá vzájemná práva a povinnosti vůči sobě.⁹

Podobné tendence rozdělení na dva pohledy najdeme i u ostatních autorů. Jedná se o definice na základě objektivně a subjektivně existujících empirických prvků. Mezi objektivní prvky patří společný jazyk, etnický základ, území, společná historie, původ nebo víra. Subjektivní pojetí je potom založeno na vědomí své vlastní příslušnosti k národu, pocitu jednoty a společné identity.¹⁰

V Evropě můžeme národy také rozdělit na občanské a etnické. Občanské jsou typické pro západní Evropu a pojmy národ a lid, jakož všichni občané státu, tam prakticky splývají. Za příslušníky národa jsou považováni všichni bez rozdílu jazyka či náboženství. Etnické národy ve střední a východní Evropě se vytvářely jako společenství lidí se společným pokrevním

---

⁷ etymologicky z latiny: *natio*, „narození, rod, plemeno, kmen, národ“

⁸ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 16

⁹ GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Přeložil Jiří MARKUS. Praha: Hříbal, 1993, s. 18

¹⁰ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 18-20

původem a společným jazykem a tradicemi. Národ a lid jsou tu striktně odlišovány. V těchto oblastech je tedy pro příslušníky národa stěžejní společný jazyk nebo náboženství.¹¹

1.3.2 Vztah národa a státu

Podle Gellnera jsou národy, stejně jako státy, nahodilostí a nikoli všeobecnou nutností. Jejich objevení bylo nezávislé a nevynucené. Byly určeny jeden pro druhého a sami jeden bez druhého jsou neúplní a vytváří tragédii.¹² Stát v tomto pojetí udržuje jeden způsob komunikace, který uvnitř hranic převládá, jeden druh kultury, se kterým se ztotožňuje a má ústředně řízenou vzdělávací soustavu.

Vztah národa k území přerůstá do snahy jednoznačného vymezení hranic a vytvoření tak mezinárodně uznávaného subjektu. Na rozdíl od národa je pro nás definovat stát mnohem jednodušší. Jedná se o politickou instituci, která má suverenitu a monopol na legitimní používání donucovacích prostředků. V mezinárodních vztazích do 19. století nehrály národy příliš velkou roli. V mezinárodní politice se braly v potaz státy či vládnoucí dynastie. Až 20. století a příchod dekolonizace přinesly nové otázky ohledně práva národů na sebeurčení či národnostního uvědomění.

Pro pochopení vztahu mezi národem a státem se musíme zaměřit na samotné formování národů. Pojetí formování národů výrazně záleží na době přirozeného vývoje a značně se liší podle regionů. To, jak národ vnímáme v Evropě, lze ještě použít v části Asie, ale v dalších světových regionech již ne. Vladimír Baar ve své knize vytváří určitou modelovou typologii národů s aplikacemi na světové regiony. Kurdy nejlépe vystihuje asijský model. Ten lze výstižně vyjádřit tím, že je u něj kladen důraz na území, především na administrativně vymezený stát, na jazyk a často i náboženství, na historický vývoj a typická je pro něj malá tolerance vůči sousedům.¹³ Tato netolerance odlišuje nejvíce asijský model od toho evropského. Výrazná je hlavně u národů s vlastním státem, ve kterém žije jazykově, nábožensky či jinak odlišná populace. Tuto populaci, bez ohledu na to, jestli se jedná o etnika, která svůj stát nikdy neměla, nebo etnika, která se cítí být součástí národa některého sousedního státu, považují za občany státu. Asijský model je kvůli netoleranci menšin, územnímu roztržštění, zavedené kultuře, jazykové nebo náboženské odlišnosti velmi problematický z hlediska možných konfliktů, někdy přerůstajících až v ozbrojené boje. Pro národy v této oblasti je tedy velmi

¹¹ FŇUKAL, M. *Politická geografie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 71-72

¹² GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Přeložil Jiří MARKUS. Praha: Hříbal, 1993. s.15

¹³ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. V Šenově u Ostravy: Tilia, 2001. s. 55-65

typická a častá snaha o dosažení vlastního státu, jakožto nejvyššího stupně národní identifikace, nebo připojení se k již existujícímu státu.¹⁴

1.4 Nacionalismus

Jelikož pojem nacionalismus byl odvozen od slova národ, jeho definice, pojetí a výklad se liší v historickém i jazykovém kontextu v různých částech světa. V dnešní době je nacionalismus podle politologického slovníku chápán jako *ochrana národní identity před jinými hodnotami. Přitom může mít obrannou nebo agresivní formu. V politické oblasti jde potom o snahu dosáhnout samosprávy na národním území (nemusí to být samostatný stát)*.¹⁵

K takové definici však nevedla jednoduchá cesta. S pojmem nacionalismus se můžeme setkávat již od konce 18. století, kdy ho osvícenští myslitelé používali k označení nejrůznějších jevů mezi státy a národy. Moderní nacionalismus se však rozvíjel až v 19. století v Evropě. Největší slávy dosáhl až ve 20. století, hlavně při rozdělování Evropy po 1. světové válce. S příchodem německého nacismu a spolu s ním extrémní odnoží rasismu, se na nacionalismus začalo nahlížet i negativním způsobem, jelikož ve jménu nacionálních zájmů rozpoutal druhou světovou válku. Významnou roli hrál při dekolonizaci a stojí za množstvím separatistických hnutí až do současnosti.

Obecný princip nacionalismu tvrdí, že prostor obývaný národem a území státu by měly být totožné. Idea je tedy vytvoření tzv. národního státu. V pojetí nacionalismu nalezneme rozdíl mezi primordialisty, kteří vnímají národ a nacionalismus jako odvěkou entitu, jež byla přítomná v lidské společnosti odjakživa a mezi konstruktivisty, kteří v krajním případě vnímají národ jako ideový výtvar určitých myslitelů.

Klasik teorie nacionalismu, již dříve zmíněný Ernest Gellner se ani s jednou teorií neshoduje. Ve své práci *Národy a nacionalismus* definoval nacionalismus jako primárně politický princip, který předpokládá, že se politická a národní jednotka shodují. Gellner také chápe nacionalismus jako teorii politické legitimacy, která vyžaduje, aby se etnické hranice nekřížily s politickými a aby etnické hranice v rámci daného státu nedělily držitele moci od ostatních.¹⁶ Vznik nacionalismu jako fenoménu vysvětluje přechodem agrární společnosti v industriální společnost. Nacionalismus potom nachází své kořeny v dělení práce, které se

---

¹⁴ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?* V Šenově u Ostravy: Tilia, 2001. s. 65-66

¹⁵ TÓTH, Rastislav. *Politologický slovník*. Praha: Portál, 2015.

¹⁶ GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Přeložil Jiří MARKUS. Praha: Hříbal, 1993. s.12

neustále mění, aby mohlo lépe plnit nové úkoly. V této industriální společnosti jsou pro Gellnera důležité prvky vzdělání a kultury. Možnost zaměstnatelnosti lidí, jejich pocit vlastní důstojnosti i sociálního bezpečí a sebepotvrzení se u většiny váže právě na jejich vzdělání. Také říká, že hranice, které kolem postavila kultura, v níž toto vzdělání získali, vlastně znamená i hranice, v nichž jednotliví lidé budou realizovat své osobní i profesionální ambice. Moderní člověk proto není loajální k monarchovi, zemi či víře, ale ke své kultuře.

Dříve nebylo nutné, aby státní hranice kopírovaly hranice národů a kultur, naopak bylo na mnoha územích běžné, že spolu koexistovaly různé národní skupiny. Nacionalismus je tedy nutným důsledkem společenských poměrů. Nacionalismus, národovectví, tvorba národní kultury a vznik národního státu působily podle Gellnera uvnitř jazykového společenství nazývaného národ sjednocujícím vlivem. To ale neplatí bez výhrad. Ustavení národní kultury a národního státu na jazykovém principu odsunuje na okraj jinojazyčné příslušníky národního státu. Menšiny tak mají odlišný morální statut než tzv. státotvorný národ.¹⁷

H. Kohn říká, že cílem národa je uplatnění práva na sebeurčení. Pokud se národ snaží vytvořit svůj národní stát, tak by mělo nejdříve dojít ke kulturnímu sebeurčení a následně k tomu politickému. Kohn rozlišuje dva typy nacionalismu, a to pokrokový a reakční. Pokrokový nacionalismus označuje za západní, liberální a demokratický. Tento pochází z anglického liberalismu a z demokratických myšlenek Velké francouzské revoluce. Snaží se o vznik politického národa, který bude existovat na základech národního státu a nemusí poukazovat na svou historii. Reakční nacionalismus autor nazývá nezápadní. Označuje ho za iracionální, mytologický a autoritativní. Nacionalismus se projevuje zdůrazněním kultury a poukazuje na národní mýty, jež mají zdůraznit jedinečnost národa. Zároveň poukazuje na historii neexistujícího národa, aby dospěl k pocitu pospolitosti.¹⁸

S poněkud odlišným pojetím kritizujícím hlavně modernistický přístup Gellnera, přichází D. Smith. Národy jsou podle něj již předmoderní záležitostí. Smith klade důraz na jedinečnost národů, které se odlišují svými vlastnostmi, historií a osudem. Oddanost národu, který je jediným zdrojem politické moci, stojí vždy na prvním místě. Náležitost k takovému národu učiní člověka svobodným. Říká také, že pro národy je nezbytná maximální autonomie a sebevyjádření. Jedině na základě plurality svobodných národů je možno vybudovat světový mír a spravedlnost. Nacionalismus vnímá jako ideologické hnutí usilující o dosažení a udržení

---

¹⁷ GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Přeložil Jiří MARKUS. Praha: Hříbal, 1993. s. 22-36

¹⁸ HROCH, Miroslav, ed. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 87-98

autonomie, jednoty a identity ve jménu populace, jejíž někteří členové věří, že toto společenství tvoří skutečný či potenciální národ.¹⁹

Obecně je pro nás nacionalismus vyvolán nesouladem etnické a politické hranice. V tomto případě nastává otázka, jestli případný nesoulad těchto hranic vyhovuje politickým požadavkům menšin. Zejména v případech, kdy se cítí být diskriminováni, může se mezi nimi vyskytnout některé z následujících hnutí:

- autonomismus / regionalismus – snaha menšiny docílit územní nebo politické autonomie v rámci současného státu,
- iredentismus – snaha odtrhnout území obývané menšinou a připojit je k jinému státu (zpravidla k vlastnímu národnímu státu),
- separatismus – snaha menšiny odtrhnout se od současného státu a vyhlásit nezávislost.²⁰

---

¹⁹ SMITH, Anthony D. *Ethno-Symbolism and Nationalism. A Cultural Approach*. New York: Routledge, 2009. s. 61

²⁰ FŇUKAL, M. *Politická geografie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 76

2 Historické souvislosti

2.1 Původ Kurdů

Otázka o původu a vzniku národa, který si historicky nárokuje jisté teritorium, je v případě Kurdů zcela nezbytná. Až do dnešní doby se vedou spory a vyskytují rozdílné názory na tuto problematiku. Není výjimkou, že někteří historikové dokonce záměrně překrucují dějinné skutečnosti. Vzhledem k dlouhému osidlovacímu procesu, který na tomto území probíhal celá staletí, se s jistotou můžeme spolehnout pouze na několik důkazů, které přinesly výzkumy dnešní doby.

Oblast Blízkého východu je místem vzniku nejstarších lidských civilizací. Díky archeologickým nálezům dnes víme o nalezištích pozůstatků člověka neandrtálského typu právě na území dnešního Kurdistanu. Právě na tomto území docházelo v období neolitické revoluce k rozvoji zemědělství, domestikaci mnoha hospodářských zvířat (ovcí, koz, prasat, psů), vývoji domácí výroby keramiky nebo techniky tkaní. Pravěké období je nám málo známo, ale víme, že hornatou oblast na tomto území obývaly kmeny po tisíce let. Nejčasnější důkazy o sjednocené a odlišné kultuře (a možná i etnicitě) lidí, kteří obývají kurdské hory, pocházejí z doby před asi 8 000 lety.

Kurdové mohou být potomci příslušníků některých z íránských kočovných kmenů. Prvním z nich jsou Churrité. Toto etnikum paleokavkazské skupiny bylo často přezdíváno též Hurité či Kurité. Dá se usoudit, že se od nich též odvodilo jméno kurdského kmene. Území kmene Churritů se téměř dokonale shoduje s nynějším kurdským územím. Podle další teorie jsou Kurdové potomci Skytů. Ta se ale v současné době vyvrací, jelikož území obývané tehdejším obyvatelstvem se nachází v dnešním Bělorusku a na Ukrajině. Většina Kurdů se považuje za následovníky třetího zmíněného kmene, a to kmene Médů. Médové jsou staroíránský kmen, původem Árijci, kteří patří do indoevropské jazykové větve. Postupem času si Médové rozšiřováním území vybudovali impérium. Dokonce dobytí města Ninive médským králem Kyaxarem v roce 612 př. n. l. považují za počátek kurdských dějin.²¹ S největší pravděpodobností však Kurdové náleží k pozdějším potomkům staroíránských kmenů, které v četných vlnách už od starověku pronikaly ze západního Íránu do oblastí východní Anatólie.

---

²¹ GHASSEMLOU, Abdul Rahman. *Kurdistán a Kurdovia*. Bratislava: Vydavateľstvo politickej literatúry, 1964. s 27-29

Můžeme předpokládat, že tito noví obyvatelé, kteří sem přišli s přistěhovaleckou vlnou, se dále promísili s obyvatelstvem, které již na tomto území žilo.

Původ slova označující dnešní Kurdy je opět sporný. Již záznamy o raných říších Mezopotámie obsahují časté odkazy na horské kmeny se jmény připomínajícími „Kurd“. I staromédské slovo „kur/kurd“ je výrazem pro slovo silný. V dnešní době se dá toto slovo i s jeho původním významem nalézt v jednom z kurdských dialektů. Řecký historik Xenofon mluví ve své knize Anabáze o jistých Kardouchoicích. Vypráví o jejich statečnosti, když zaútočili na deset tisíc Řeků poblíž města v Iráku. Také, že žijí v horách, jsou udatní a nepodléhají žádné nadvládě. Předpokládá se, že „Kurd“ je přeměna staroperského slova „gord“, které znamená statečný.²² S jistotou se však objevuje v literatuře až v době konverze kmenů na islám v 7. století.

Kurdové a jejich historie jsou konečnými produkty tisíciletí nepřetržitého vnitřního vývoje a asimilace nových národů a myšlenek, které se sporadicky dostávají do jejich země. Geneticky jsou Kurdové potomci všech těch, kteří se kdy usadili na území Kurdistánu, a zároveň se cítí nebýt nikým z nich.²³ Často se odkazují na dávné legendy a mýty, které vypráví o vládciích a vyzdvihují jejich statečnost. V současné době se mnoho vědců snaží podpořit bohatou historii s nárokem na území tím, že hledají základy kurdštiny, názvy a symboly v řeči starých Médů. Tyto aktivity jsou spojené se současným Kurdským emancipačním úsilím.²⁴ Stále však platí, že kurdská kultura i jazyk jsou zakořeněny v iránské kultuře, v důsledku toho jsou Kurdové často oprávněně označováni jako lidé iránského původu.

Kurdové si po staletí udržovali nezávislost a svůj způsob života. Bylo tomu tak jednak díky tomu, že obývali prakticky nepřístupné hory, a také díky tomu, že území bylo rozděleno mezi velké množství národů, které byly nejednotné a nebyly schopné území kontrolovat. První a zásadní narušení Kurdové zaznamenali v 7. století, kdy na jejich území vpadli Arabové. Pro Kurdy to byl zdrcující úder, přestože statečně odporovali. Až do 11. století probíhaly transfery národů, často v důsledku válečných pohrom, zejména právě po útocích Arabů.

---

²² GHASSEMLOU, Abdul Rahman. *Kurdistán a Kurdovia*. Bratislava: Vydavateľstvo politickej literatúry, 1964. s 27-29

²³ HENNERBICHLER, Ferdinand. *The origin of Kurds*. *Advances in Anthropology* [online]. 2012, 2(2) [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/265947486_The_Origin_of_Kurds

²⁴ KUBÁLEK, Petr. *Kurdové a Kurdistán*. In: *kurdove.ecn.cz* [online]. 2002 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <http://kurdove.ecn.cz/dejiny.shtml>

2.2 Středověk

Násilné vpády Arabů po sobě nezanechaly jen vypálené vesnice a pobité obyvatelstvo, ale také byly již v tomto období zaznamenány rebelie ze strany Kurdů, kteří volali po autonomii. Pod nadvládou Arabů se Kurdové začali stěhovat více na západ do oblasti dnešního Turecka a Arménie, kde si určitou autonomii vybudovali.²⁵ Slovo Kurdistán, které označovalo geografický termín, bylo poprvé pravděpodobně použito právě ve 12. století pro relativně samostatnou oblast osídlenou Kurdy. Pojmenování se přikládá tureckým Seldžukům, kteří přišli roku 1051. Jednalo se však o území pokrývající pouze zlomek toho, co dnes pod tímto pojmem rozumíme.²⁶

V tomto období docházelo k častému střídání vládnoucích dynastií. Významná byla dynastie Shaddadidská, další dynastií byla Maravanidi, která vládla na jihu Turecka v 11. století. Významné slávy se zasloužil vojevůdce kurdského původu Saláh Ajjúb, který roku 1187 v bitvě u Hattínu porazil křižáky v Palestině. Ještě předtím roku 1173 ukončil v Egyptě vládu šíitské dynastie Fátimovců a stal se prvním panovníkem nové dynastie Ajjúb, která se držela u moci na území Egypta až k Mezopotámii do roku 1250, přičemž některé její odnože setrvaly u vlády až do 15. století. Je ovšem naprosto patrné, že svou identitu pozdější sultán zvaný Saladin zakládal v první řadě na příslušnosti k sunnitskému islámu, jak ale v této době bylo obvyklé, daleko více než na určité regionální či jazykové vazbě. Přesto se díky jeho politice podařilo udržet region, kde měli Kurdové práva jako svobodný národ.²⁷

Vpády cizinců, jako například Mongolů v roce 1231 krajinu však pustošily. Tyto události byly příčinou strašných, dlouho nenapravitelných sociálních a ekonomických škod. Z náboženského hlediska se stále více obyvatel přiklánělo k islamizaci, zejména kurdští vůdci. V této době vzniká také nové synkretické náboženství jezidismus, v němž se odrážejí prvky zarathuštrismu, judaismu, křesťanství i islámu. Právě tohoto náboženství se stali vyznavači převážně Kurdové. (dnes asi 60 tisíc) Ve 13. století již islamizaci podlehla většina Kurdů, přestože obyčejní kočovníci se tomu dlouze vyhýbali.²⁸

---

²⁵ MCDOWALL, D. *A Modern History of the Kurds*. Londýn: I. B. Tauris & Co Ltd, 2005. s. 21-22

²⁶ GHASSEMILOU, Abdul Rahman. *Kurdistán a Kurdovia*. Bratislava: Vydavatelství politické literatury, 1964. s. 30

²⁷ KUBÁLEK, Petr. *Kurdové a Kurdistán*. In: *kurdoe.ecn.cz* [online]. 2002 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <http://kurdoe.ecn.cz/dejiny.shtml>

²⁸ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. V Šenově u Ostravy: Tilia, 2001. s. 251

2.3 Novověk

Pohromou ekonomického rázu byl pro Kurdistan rok 1497, kdy portugalsí mořeplavci obepluli Afriku a následně dosáhli odklonění kontinentálních tras dálkového obchodu, které přes oblast procházely. Ty pro většinu měst představovaly významný zdroj příjmů z tranzitních poplatků. Jak zánik dálkového obchodu, tak i válečná vřava se v 16. století společně přičinily o úpadek lokálních dynastií.²⁹

2.3.1 Osmansko-perské války

V raném novověku se na Kurdském území odehrály události, které ovlivnily následující dějiny tohoto kraje. Vše začalo vládou Ismaila I., zakladatele Safíovců a novým šáhem Persie. Ten panoval nad regiony, které zahrnovaly nejen domorodé kurdské obytné oblasti. Nový šáh, který zavedl šiizmus jako státní náboženství, se snažil o jeho šíření po sousedních zemích. Osmanská říše však ze své strany chtěla zastavit jeho expanzivní cíle a zajistit si íránskou hranici, aby mohla začít dobývat arabské země. Kurdové pod nátlakem dvou obřích mocností, politicky rozdělení, neměli šanci na přežití jako nezávislá entita. Bitva na Čaldiránské rovině v roce 1514, která vyvrcholila v dnešní íránské provincii Západní Ázerbájdžán, znamenala začátek osmansko-perských válek mezi íránskými Safíovci (a následnými íránskými dynastiemi) a Osmany. Po vítězství Osmanů, které podporovali sunnitští Kurdové, připadly asi dvě třetiny Kurdistanu této říši. Na dalších 300 let se mnoho Kurdů ocitlo na území, které během zdlouhavé série válek často měnilo vládce mezi osmanským Tureckem a Íránem.³⁰

Osmanská část Kurdistanu šla cestou diplomacie. Osmané ovládali některé strategické posádky na kurdském území, ale zbytek země řídili kurdští pánové a princové. Kurdové museli být pouze stálá milice sloužící Turecku. Kurdistan tvořilo celkem 17 knížectví s velkou autonomií. Některé z nich byli obdařeny atributy nezávislosti. Oficiálně bylo území rozděleno však až zuhabskou dohodou mezi sultánem Muradem IV. a šáhem Abbásem z roku 1639. Jednalo se tak o první smlouvu, která rozdělila etnikum do dvou různých státních útvarů. Přes občasné zásahy od centrální moci fungoval tento stav ke spokojenosti Kurdů i Osmanů až do začátku 19. století bez větších potíží.

---

²⁹ KUBÁLEK, Petr. *Kurdové a Kurdistan*. In: *kurdove.ecn.cz* [online]. 2002 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <http://kurdove.ecn.cz/dejiny.shtml>

³⁰ CHALIAND, Gerard. *A people without a country: the Kurds and Kurdistan*. New York: Olive Branch Press, 1993. s. 205

Ve východní safijovské Persii se stali terčem sunnitě. Obyvatelstvo pohraničních oblastí bylo podezřelé z nábožensky podložené spolupráce s nepřítelem. Stovky tisíc Kurdů byly přesunuty do jiných regionů říše kvůli obraně hranic. Kurdové byli násilně donuceni k deportaci směrem na východ, když ustupovali před Osmanskou armádou. Kurdská starobylá města a osady byly vypáleny. V důsledku deportací vznikaly početné kurdské enklávy daleko za hranicemi kontinuálního kurdského osídlení, např. v Íránu a Turkmenistánu.³¹

2.3.2 Kurdské rebelie

S výjimkou krátkého íránského znovuzískání moci za šáha Nadera v první polovině 18. století zůstal systém správy až do konce rusko-turecké války v letech 1828–29 nezměněn. Kurdové však kvůli odlehlosti své země od hlavního města a úpadku Turecka výrazně posílili vliv i moc a rozšířili se na západ po zemi až do Ankary. V letech 1823-1847 zlikvidovali v Turecku tisíce Asyřanů a zabrali jejich oblasti.

Persie i Turecko procházely koncem 19. století krizovým obdobím, které vyvolalo mezi Kurdy četné pokusy vymanit se zpod cizí nadvlády. Po válce s Ruskem se Kurdové pokusili osvobodit od osmanské kontroly, což vyústilo v povstání v roce 1834. Osmanská říše se rozhodla ukončit autonomní oblasti východní říše. Hlavní města byla obsazena a mnoho kurdských představitelů bylo nahrazeno tureckými guvernéry. Povstání v roce 1843 bylo pevně potlačeno a po krymské válce Turci posílili svou vládu nad zemí ještě více. Roku 1856 přešly všechny kurdské oblasti pod tureckou administrativu.

Největší kurdské povstání propuklo v roce 1878 jako odezva na přijetí turecké ústavy. Kurdové tehdy poprvé veřejně proklamovali svůj cíl vytvoření samostatného nezávislého státu. O dva roky později se k nim přidali i Kurdové v Íránu. Povstání ale nevyústilo do žádné formy politické organizace, která by vedla jednání. Největší překážkou byly nespočetné rozpory mezi jednotlivými klany a rody. Přes všechny neshody se přesto Kurdové stále podíleli na turecké genocidě vůči křesťanským Arménům a Asyřanům.³² Za šejka Obejdulláha došlo k dalšímu pokusu o sjednocení všech Kurdů. Díky jeho diplomatickým schopnostem se podařilo vytvořit sjednocené území. Jeho povstání naplno propuklo v roce 1885 a konflikt znovu dospěl k mírovým jednáním. Obejdulláhovi byly nabídnuty podmínky nezávislosti výměnou za

---

³¹ DAHLMAN, Carl. *The Political Geography of Kurdistan*. Eurasian Geography and Economics [online]. 2002, 43(4), 271-299 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/237425416_The_Political_Geography_of_Kurdistan

³² BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. V Šenově u Ostravy: Tilia, 2001. s. 251

odstranění nepohodlných křesťanů. Návrh byl zamítnut a Osmané se ve snaze o zastavení kurdské rebelie rozhodli spojit s perským nepřítelem. Proti tomuto spojení neměli Kurdové šanci. Turecká politika vůči Kurdům se však po vlně povstání změnila k lepšímu. Obě mocnosti se snažily začlenit Kurdy více do společnosti, a to zejména do svých vojenských jednotek, jelikož se o Kurdech vědělo, že jsou výborní válečníci.³³

2.4 Období 1. světové války

V pozdním 19. století a na začátku 20. století byl Kurdistan stále více zapleten do britských a ruských císařských soupeření, přičemž Osmané nebyli zcela v centru dění. Avšak vstup Osmanské říše s Mladotureckým hnutím do první světové války na straně centrálních mocností byl počátkem konce sultanátu a říše. Cílem hnutí bylo prosazení nových liberálních reforem a ústavní státní formy.³⁴ Během tohoto období rozvíjejícího se kurdského a arménského národního vědomí byla politická organizace obyvatel podporována také uměleckou sférou, například spisy intelektuálů, básněmi a písněmi napsanými v exilu nebo jinde v říši. Vycházely také časopisy s názvy Kurdistan, Kurdské slunce nebo Kurdská naděje, které šířily ideje boje za národní práva a osvobození Kurdů.³⁵ Tyto aktivity za cílem vytvoření nezávislého státu však přerušila 1. světová válka.

Hrozba ruské nadvlády jižně od Kavkazu a moskevského potenciálu spojení s arménskými nebo kurdskými nacionalisty patřila k problémům, které daly Mladoturkům podnět k nacionalistické revoluci. Státní převrat proběhl v roce 1908. V jeho důsledku byl osmanský sultán Abdul Hamid II., který dříve k usměrnění nacionalistických tendencí využíval nabídky prestižních pozic ve své vládě pro představitele jeho odpůrců, donucen k abdikaci. Mladoturci se posléze organizovali jako strana, která vytvořila vládu až do roku 1918.³⁶

Ve skutečnosti Rusko nemělo zájem o vybudování nezávislých arménských nebo kurdských domovin, nad nimiž by doufalo, že získá přímou kontrolu. Segmenty kurdské

---

³³ GHASSEMLOU, Abdul Rahman. *Kurdistan a Kurdovia*. Bratislava: Vydavateľstvo politickej literatúry, 1964. s. 35-36

³⁴ MCDOWALL, D. *A Modern History of the Kurds*. Londýn: I. B. Tauris & Co Ltd, 2005. s. 22

³⁵ GHASSEMLOU, Abdul Rahman. *Kurdistan a Kurdovia*. Bratislava: Vydavateľstvo politickej literatúry, 1964. s. 37

³⁶ DAHLMAN, Carl. The Political Geography of Kurdistan. *Eurasian Geography and Economics* [online]. 2002, 43(4), 271-299 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/237425416_The_Political_Geography_of_Kurdistan

populace se spojily s Turky, aby bojovaly proti tomu, koho považovali se za běžného rusko-arménského nepřítel. Někteří kurdští válečníci se tak účastnili arménských masakrů od konce 19. stol. až do roku 1923. Dá se tedy říci, že během 1. světové války byli účastníky 1. genocidy ve 20. století. Mladoturci se nakonec ocitli ve vleku německého imperialismu, který měl v Turecku politický i hospodářský vliv. Němečtí imperialisté měli v úmyslu proměnit celou Osmanskou říši ve svou kolonii, a proto se stavěli proti jejímu rozdělení. Anglie naopak plány na rozdělení říše podporovala. Hospodaření Němců a jejich mladotureckých přísluhovačů za 1. světové války přivedlo již tak slabé Turecko, které se ještě nezotavilo z předešlých válek, na pokraj vyčerpání a hladomoru.³⁷

2.4.1 Sévreská mírová smlouva

Závěr první světové války je klíčem k pochopení situace současného Kurdistánu. V ní se na straně poražených ocitla Osmanská říše, když 30. října 1918 podepsala dohodu o příměří, která znamenala kapitulaci Turecka. Osmanskou říši měly nahradit nástupnické státy pod patronátem vítězných západních mocností. Na mapě světa se vůbec poprvé objevila Sýrie. Název pro tuto zemi pochází ze starověku, neboť po dlouhá staletí se pro jejich území používala zcela odlišná pojmenování.³⁸ I kurdské organizace hned po válce znovu zaktivizovali svoji činnost v boji za utvoření samostatného státu. Ve svém programu pro světový mír, který měl čtrnáct bodů, učinil prezident USA Woodrow Wilson prohlášení, že by turecké menšiny Osmanské říše měly mít zajištěny nedotčené příležitosti pro autonomní rozvoj.

Poválečným rozdělením Osmanské říše se zabývala konference v Sévres u Paříže, která skutečně počítala s ustavením Kurdistánu. Zainteresované státy proto během jednání v Sévres zprostředkovaly dohodu mezi zástupcem Kurdů Šerífem Pašou a reprezentantem Arménů Boghosem Nubarem o tom, že případné nové státy obou národů, v jejichž budoucí zřízení oba zástupci upřímně doufali, se budou vzájemně respektovat. Tento závazek byl zakotven ve společném písemném prohlášení obou delegátů. Sévreská smlouva tedy byla podepsaná 10. srpna 1920 v rámci versailleského mírového procesu mezi spojeneckými mocnostmi a vládou v Istanbulu. Vláda v Istanbulu byla Velkou Británií a jejími spojenci donucena smlouvu podepsat, přestože s jejími podmínkami silně nesouhlasila.

---

³⁷ EJSNER, Igor, Michajlovič a B. K. RUBCOV, ed. *Novověké dějiny orientálních zemí*. Praha: SNPL, 1961. s. 376-383

³⁸ KUBÁLEK, Petr. *Kurdové a Kurdistán*. In: *kurdove.ecn.cz* [online]. 2002 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <http://kurdove.ecn.cz/dejiny.shtml>

Ve smlouvě se celá sekce věnovala Kurdistánu. Článek 62 zajišťoval Kurdům autonomii pro oblast převážně obydlenou Kurdy. Článek 64 garantoval Kurdům samostatnost, pokud by se kurdský národ během jednoho roku pro ni rozhodnul. Svoji žádost na udělení statutu samostatného státu by musel předložit Radě Společnosti národů a ta by rozhodla, zda je Kurdistán schopen být politickou entitou. Smlouva taktéž zajišťovala práva menšin, která byla obsažena v člancích 140 až 151 Sévreské smlouvy o ochraně minorit. Z toho články 141, 145 a 147 jsou smlouvou doporučovány, aby byly ukotveny jako základní ústavní práva. Podle smlouvy nikdo nesmí být utlačován kvůli místu narození, jazyku, rase, náboženství či národu. Všechny osmanské národy jsou si rovny a mohou využívat stejných občanských a politických práv. Minority mají stejné právo na vzdělání jako národ turecký a mají právo veřejně používat svůj mateřský jazyk.³⁹

Sévreská smlouva byla pro Osmanskou říši naprosto devastující. Kdyby smlouva vešla v platnost, Turecko by ztratilo čtyři pětiny svého území. Podepsání smlouvy vyvolalo povstání vedené Mladoturky v čele s Mustafou Kemalem Atatürkem. Otevřeně ho podporovali Sověti spolu s Francouzi a Italy, nespokojeni s nadměrným rozmachem britského kolonialismu v této oblasti. Po vítězství nad Řeky v roce 1922 měli turečtí delegáti na mírové konferenci v Lausanne potvrdit, že hovořili jménem kurdských a tureckých sesterských národů. 24. července 1923 byla v této souvislosti podepsána nová smlouva mezi Kemalovou vládou Ankary a spojeneckými mocnostmi. Zneplatnila smlouvu ze Sévres a aniž by poskytla jakoukoli záruku pokud jde o dodržování práv Kurdů, ustanovila připojení hlavní části Kurdistánu k novému tureckému státu. Francie předem v souladu s francouzsko-tureckou dohodou z října 1921 připojila kurdské provincie Jazira a Kurd-Dagh, na které se vztahoval její mandát, k Sýrii. Íránský Kurdistán, jehož velká část byla ovládána kurdským vůdcem Simkem, žil dále ve stavu nedůvěry k perské vládě. Osud kurdské provincie Mossul, velmi bohaté na naleziště ropy, zůstal nerozhodnut. Během konzultací organizovaných Společností národů vzešlo rozhodnutí o anexi těchto kurdských území Irákem. Podmínkou bylo vytvoření autonomní kurdské vlády.⁴⁰

Na konci roku 1925 se tedy oblast obývaná Kurdy rozdělila mezi čtyři státy: Turecko, Írán, Irák a Sýrii. Tím Kurdové definitivně přišli o možnost vytvoření vlastního nezávislého státu a jejich další vývoj tak musíme sledovat odděleně.

---

³⁹ GHASSEMLOU, Abdul Rahman. *Kurdistán a Kurdovia*. Bratislava: Vydavateľstvo politickej literatúry, 1964. s. 39

⁴⁰ MCDOWALL, D. *A Modern History of the Kurds*. Londýn: I. B. Tauris & Co Ltd, 2005. s.131-137

3 Moderní dějiny Kurdů v jednotlivých státech

3.1 V Turecku

Smlouva ze Sévres byla největší nadějí v historii na založení samostatného státu pro Kurdy v Turecku. Demokratizace Turecka vyústila 29. října 1923 do ustanovení republiky. Ta pokračovala v odkazu Osmanské říše, ale byla založená na tureckém nacionalismu. Mustafa Kemal Atatürk, její první prezident, který dříve Kurdy využíval v boji proti Arménům a Gruzínům, na příslibení respektu k menšinám velmi brzy zapomněl. Řídil se ideologií jednoho národa, proto jeho politika směřovala k asimilaci menšin a zastavení jakékoliv snahy o uznání Kurdů jako národa. V Turecku jsou od té doby práva Kurdů konstantně porušována. Zakazuje se používání jejich jazyka, jiných jmen než tureckých, šíření jejich kultury nebo vydávání kurdských novin.⁴¹

3.1.1 Kurdská povstání

Snaha o osamostatnění a Atatürkovo vytvoření čistě tureckého státu vedly k sérii kurdských povstání. První z nich propuklo v roce 1925 a zachvátilo celé oblasti na východě Turecka. Do čela se postavil šejk Saíd, který velel zhruba 40 000 vzbouřencům. Jejich cílem bylo zřízení samostatného Kurdistánu s centrem v Diyjabakíru. Vojensky zdatní Kurdové byli ale opět politicky nejednotní. Výzvy Saída vyslyšeli jen Kurdové jazyka „zaza“, zatímco mnoho dalších kmenů zůstalo stranou z obavy z turecké odvety. Povstání se nedostalo podpory ani ze zahraničí, přestože zasahovalo i do zájmové sféry Velké Británie, která si v rámci mandátu svěřeného Společností národů nárokovala kontrolu mosulské oblasti. V březnu 1925 se díky padesátitisícové turecké převaze podařilo zlomit kurdský odpor a povstání bylo krutě potlačeno. Mustafa Kemal toto povstání rozdrtil do dvou měsíců a šejk Saíd a mnoho dalších byli právě v Diyabakíru popraveni.

Za zmínku stojí i Araratská rebelie, která probíhala od roku 1927 na území kolem hory Ararat na východě Turecka. Při ní proběhl pokus o vytvoření samostatného státu kurdským klanem Dželli. Při setkání ilegálních kurdských organizací byl ustanoven společný vojensko-politický výbor Hoybun, který byl veden kurdským armádním úředníkem Ihsanem Nurim. V plánu bylo zorganizovat vojenský odpor proti turecké armádě s kurdskými intelektuály žijícími v exilu. Podle sídla povstalců nesl proklamovaný stát jméno Kurdská araratská

---

⁴¹ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. V Šenově u Ostravy: Tilia, 2001. s. 252

republika.⁴² Zpočátku členové kurdské nacionalistické strany Hoybnn odráželi útoky turecké armády, nicméně v létě roku 1930 turecká vláda začala oblast Araratu letecky bombardovat, čímž povstání ukončila. Letecké nálety měly silný dopad na civilní obyvatelstvo. Po útocích zůstaly zničené vesnice a obyvatelstvo bylo donuceno k masivnímu vysídlení. V roce 1931 tak převzala turecká vláda znovu nad celou oblastí provincie Ararat kontrolu a idea státu byla definitivně zničena. Atatürkova zahraniční politika by se tak dala označit jako úspěšná, což potvrzuje i rok 1932, kdy se země stala součástí Společnosti národů.

Na podzim roku 1932 došlo k přijetí nového zákona, který se zabýval kurdskou otázkou. Zákon nařizoval deportaci statisíců Kurdů z jejich domovských oblastí, čímž by porušoval Lausanskou smlouvu. Cílem turecké vlády bylo rozptýlit kurdský národ tak, aby nikde netvořil více než 5 % celkového obyvatelstva. Zakázáno bylo vytváření nových vesnic a čtvrtí příslušníkům menšin, kteří nemluvili turecky. Kurdská existence byla opět popírána. Došlo k zavírání kurdských škol a k zákazům kurdské řeči. Slovo Kurd či Kurdistán bylo zakázáno, odstraňováno z knih a dále se o Kurdech smělo mluvit pouze jako o horských Turcích.⁴³

Střety turecké vlády s Kurdy vyvrcholily v letech 1937 a 1938 Dersimským povstáním, nejvýznamnějším Kurdským povstáním na území Turecka. Oblast Dersimu se nachází ve východní Anatolii, v drsném a hornatém terénu s úzkými průsmyky a hlubokými jeskyněmi. Tato oblast byla známá pro svoji regionální autonomii a vzdor státu. Silná regionální identita byla charakterizována kulturní, kmenovou a náboženskou odlišností i jazykem Zaza. Turecká vláda pod záštitou nově přijatého zákona mohla podnikat kroky za cílem vysídlení obyvatel do západního Turecka. Postupně pak byla rolníkům zabavována půda a zbraně, vesnice byly ničeny a na pozice zaměstnanců místních úřadů byli nasazeni státní úředníci. Na podporu státní moci byly do oblasti zavedeny silnice a železniční tratě, postaveny mosty a policejní stanice. V Dersimi vznikl samostatný správní systém, v jehož čele byl vojenský velitel s mimořádnými pravomocemi, jako byly rozhodnutí o deportaci a udělení trestu smrti.⁴⁴ Nevyhnutelné povstání začalo v dubnu 1937 pod vedením kurdského vůdce oblasti Seyidem Rizou, když skupina povstalců zničila most a zaútočila na tureckou policejní stanici. Vzbouřenci chtěli s vládou vyjednat daně a požadovali zmírnění zásahů do regionu a odstranění vládních institucí

---

⁴² BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. V Šenově u Ostravy: Tilia, 2001. s. 252

⁴³ GHASSEMLOU, Abdul Rahman. *Kurdistán a Kurdovia*. Bratislava: Vydavateľstvo politickej literatúry, 1964. s. 44-50

⁴⁴ ASLAN, Senem. *Nation-building in Turkey and Morocco: governing Kurdish and Berber dissent*. New York, NY: Cambridge University Press, 2014. s. 50-52

z Dersimu. V minulosti se však neangažovali v protitureckých povstáních, a proto zůstali ve svém boji sami bez podpory většiny Kurdů. Nedostalo se jim ani zahraniční pomoci od Ligy národů, kterou oslovili.⁴⁵ Rebelie trvala déle než rok, a přestože horský terén a špatné podmínky přepravy pracovaly ve prospěch rebelů, mobilizace a početní převaha tureckých jednotek s využitím letectva umožnily zvítězit nad povstanci. Nastalo zabavení vojenského materiálu, obsazení vesnic a nelítostný masakr obyvatelstva včetně žen a dětí. Některé zdroje uvádí ztráty až 70 000 kurdských civilistů.⁴⁶ Dopaden byl i vůdce povstání Seiyd Riza, který byl 5. září 1937 s deseti svými důstojníky oběšen. Tomuto brutálnímu útoku na kurdské obyvatelstvo a zacházení s nimi se dostalo odsouzení od světové veřejnosti, někdy byly události označeny až za genocidu. V Turecku je toto téma dodnes tabu, o němž se nepřipouští žádná diskuze.⁴⁷ Kurdská část Turecka byla navíc až do roku 1965 uzavřena a po celou dobu pod vojenským dohledem.⁴⁸

3.1.2 Vznik a aktivity Strany kurdských pracujících

Poslední kurdské povstání v Turecku mělo tak alarmující následky, že od té doby neproběhl žádný vážný incident po příštích třicet let. Střídala se období přísného a tolerantnějšího přístupu ke kurdské otázce v závislosti na typu vlády, která byla v tu dobu zrovna u moci. Turecko se po 2. světové válce zapojilo do celosvětových integračních procesů včetně členství v NATO, přesto ale jejich politika vůči menšinám zůstávala neměnná, což podněcovalo vznik nových kurdských organizací.

Určitou míru liberalizace a uvolnění politiky nucené asimilace přinesla padesátá léta, když se po prvních demokratických volbách v roce 1950 ujala vlády středo-pravicová Demokratická strana (DP). Jejím cílem bylo jihovýchod Turecka sociálně a ekonomicky stabilizovat a umožnit zde kulturní rozvoj. Ztráty zaznamenávala autoritářská Republikánská lidová strana (CHP), která byla dříve vedena Mustafou Kemalem. Postavení Kurdů se ale dále měnilo jen pomalu, nevýrazně a často neefektivně, např. po zavedení nových ústav v roce 1961 a 1973. Zhruba v této době však začala mírné politické zrovnoprávnění Kurdů komplikovat nově vznikající politická nacionalistická hnutí.

---

⁴⁵ WHITE, P.J. *Primitive Rebels or Revolutionary Modernizers? The Kurdish national movement in Turkey*. London and New York: Zed Books, 2000. s. 76-83

⁴⁶ MCDOWALL, D. *A Modern History of the Kurds*. Londýn: I. B. Tauris & Co Ltd, 2005. s.131-137

⁴⁷ VON BRUINSEN, M. *Kurdish ethno-nationalism versus nation-building states. Collected articles*, Istanbul: The Isis Press, 2000. s. 225-236

⁴⁸ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. V Šenově u Ostravy: Tilia, 2001. s. 252

Svou odlišnou etnicitu a projevy diskriminace začali vnímat zejména mladí a vzdělanější Kurdové žijící ve městech. Učitelé a studenti, kteří se vraceli do svých vesnic, tak přinesli nové politické myšlenky ve zjednodušené podobě na venkov a pokusili se mobilizovat rolníky. Většina kurdských organizací tak byla poprvé založena v Ankaře nebo Istanbulu a odtud se rozšířila do oblasti Kurdistánu. V roce 1973 zveřejnila skupina kurdských aktivistů deklaraci, v níž se domáhala uznání kurdské národnostní menšiny, jejíž existence nebyla po dobu útlaku připuštěna. Své příznivce si však museli získat přesvědčovacímí metodami, kdy obcházeli obyvatele s myšlenkou, že kurdská minorita potřebuje bránit svou identitu a vytvořit svůj vlastní stát. Kurdští revolucionáři, jak si skupina začala říkat, však byli přesvědčeni, že je nutné ozbrojené revoluce, jiným způsobem není možno nezávislého kurdského státu dosáhnout.

Zpočátku se dařilo tureckým bezpečnostním složkám jejich činnost paralyzovat, tak až v roce 1978 mohlo proběhnout tajné setkání o vzniku Strany pracujících Kurdistánu (PKK), v jejímž čele stál Abdullah Öcalan. Ideologicky se tato strana hlásila ke kurdskému nacionalismu a revolučnímu socialismu. Jako veřejné oznámení o založení strany se však bere až pokus o atentát na kurdského vůdce Mehmeta Ceiala Bucaka v roce 1979.⁴⁹

Zvyšující se radikalizace obyvatelstva a nastupující ekonomická krize zapříčinily v roce 1980 vojensko-politický převrat. Roku 1982 byla následně přijata nová ústava, která zrušila všechny politické strany, také omezila občanská práva, zejména svobodu projevu a právo na shromažďování.⁵⁰ Turecká vláda se snažila zabránit především tomu, aby si PKK vybuodovala zázemí v obtížně kontrolovatelných venkovských oblastech. Dodávkou zbraní a finanční pomocí proto podporovala vesnické gardy, které tvořili loajální Kurdové, kterým armáda udělila rozsáhlé pravomoci zasahovat proti skutečným, ale i domnělým členům PKK. Öcalanovi se podařilo uniknout do exilu v syrském Damašku, odkud stranu a její ozbrojenou složku řídil na dálku. V Sýrii se usadil až do října 1998, kdy byl pod nátlakem Turecka a hrozbou ozbrojeného konfliktu ze Sýrie vykázán.

Turecká snaha o odstranění kurdského nacionalismu nepřinesla ovoce. Naopak tvrdý zásah armády a s ním spojená politika měly ve výsledku naprosto opačný efekt, když posílily kurdské národní uvědomění a nacionalismus. PKK vzrostla oblíbenost, proto se dále radikalizovala a ze zahraničí mohla organizovat ozbrojené útoky na turecké vládní jednotky,

---

⁴⁹ BILGIN, Fevzi a Ali SARIHAN. *Understanding Turkey's Kurdish question*. Lanham, Maryland: Lexington Books, 2013. s.90-91

⁵⁰ TAŞPINAR, Ö. *Kurdish Nationalism and Political Islam in Turkey: Kemalist Identity in Transition*. New York: Routledge, 2005. s. 22

úřady, zemědělce, statkáře i civilní obyvatelstvo. Cílem organizace bylo vyhlášeno vytvoření samostatného Kurdistanu, který by zahrnoval všechna kurdská území na Středním východě. Jakákoliv forma pouhé autonomie byla považována za zradu kurdské myšlenky a ideologie PKK. Její praktiky spojené s krádežemi, loupením a vydíráním jí vysloužili označení teroristická organizace. Od roku 1984, který se považuje za počátek partyzánské války, spáchali členové PKK stovky atentátů a provedli několik desítek pumových útoků na turecké zastupitelské úřady v cizině. Mnoho obyvatel proto uprchlo ze svých vesnic do relativně bezpečných měst na západu země. Ve strategicky důležitých oblastech vláda urychlila tuto deportaci nuceným masivním vyhoštěním s úmyslem splynutí Kurdů s dominantní tureckou většinou. Události pak měly také za následek vlnu nevole v západních evropských zemích, kde již v této době žila početná kurdská komunita.

Na počátku 90. let však došlo k několika změnám ve vnímání kurdské otázky. Za nepřímé uznání existence kurdského etnika by se dalo považovat přijetí kurdských uprchlíků z Iráku v letech 1988 a 1991. Měnila se i atmosféra v turecké vládě a parlamentu, když se vládní strana Motherland Party v čele s reformně smýšlejícím premiérem Özalem pomalu začala přiklánět k možnosti mírového vyřešení kurdské otázky spojeného s uznáním jejich kulturních práv. Tyto myšlenky podporovaly i další parlamentní strany. Vznikla také pro-kurdská Lidová strana práce (HEP), která jako první otevřeně podporovala kurdské etnikum na půdě parlamentu. Özal se před volbami na podzim roku 1991 dokonce zabýval myšlenkou o možnosti federativního řešení problému. Dokonce i Abdullah Öcalan, nejvyšší představitel PKK, cítil uvolnění ze strany Ankary a vyzdvihoval umírněné řešení politického konfliktu. Odklonil se od dřívějších snah PKK založit nezávislý Kurdistan a uvažoval o možnosti federace mezi Kurdy a Turky.⁵¹

Volby znamenaly průlom, jelikož v nich uspěla pro-kurdská strana HEP a dostala se do koalice. Deklarace, kterou vláda po svém jmenování vydala, konečně přiznávala práva a svobody menšinám. Kurdové se tak podle ní mohli v blízké budoucnosti konečně dočkat svobody projevu a obnovení používání jazyka ve vzdělávání nebo médiích. V roce 1993 však prezident Özal náhle zemřel a iniciativu v kurdské otázce tak převzala opět naplno armáda. Omezení kulturních práv Kurdů tedy přetrvávalo. Přesto alespoň zrušení zákona, který zakazoval používání kurdštiny, znamenalo významný obrat ve vládním přístupu ke Kurdům. Byla porušena kemalistická linie a do budoucna se dalo očekávat, že přijdou další ústupky.

---

⁵¹ TAŞPINAR, Ö. *Kurdish Nationalism and Political Islam in Turkey: Kemalist Identity in Transition*. New York: Routledge, 2005. s. 99-103

HEP v parlamentu dále prosazovala myšlenku, že by kurdská otázka měla být vyřešena mírovým a demokratickým způsobem, přesnější návrh ale neměla. Zmiňovali možnost vytvoření „dvounárodního státu“, ve kterém by existovala turecká a kurdská rovnost na základě zákona, respektive změně ústavy. Jako příklad možného řešení udávali i situaci bývalého Československa, kde vedle sebe také žily dva národy a společně se podílely na vládě.⁵²

Výsledkem agresivního postupu turecké armády bylo v roce 1999 vyhlášeno PKK příměří. Po vyhoštění ze Sýrie v roce 1998 Öcalan zamířil do Moskvy, pohyboval se i v Řecku a Itálii. Za nejasných okolností byl nakonec zajat a poslán do Turecka, kde stanul před soudem. Státním bezpečnostním soudem v Ankaře byl shledán vinným za velezradu a porušování ústavy. Byl odsouzen k trestu smrti, který se později snížil na doživotní vězení.

3.1.3 Události 21. století

I přes silné ztráty utržené od turecké armády při stahování se do severoiráckých hor se PKK nerozpadla. Její vysocí představitelé se usnesli na dodržování lidských práv a celkové změně strategie. Místo ozbrojeného konfliktu chtěli využívat výhradně politické metody. Název strany se změnil na KADEK, později na KONGRA-GEL. Boje a bombové útoky mezi zneprátelenými stranami ale neustávaly, organizace se vrátila k původnímu partyzánskému způsobu boje a v roce 2005 i k původnímu názvu PKK. V létě 2006 se navíc rozběhla teroristická kampaň radikální odnože KONGRA-GEL nazývané Sokoli svobody Kurdistánu (TAK). Následovala série teroristických útoků, když explodovaly dvě nálože v budově banky, dále se stala cílem bombového atentátu škola v Istanbulu, explodovaly tři nálože v prázdninovém letovisku Marmaris a další bomba vybuchla i ve městě Antalya. V témže roce vyletěl do povětří i minibus v přímořském turistickém středisku Kusadasi na pobřeží Egejského moře, kdy bylo ve voze zabito pět nevinných civilistů a dalších čtrnáct bylo zraněno. PKK se sice k atentátu nepřihlásila, avšak byla nejpravděpodobnějším z podezřelých.⁵³

Turecko směřovalo k členství v EU a pokusilo se tak zavádět legislativní a ústavní reformy, které rozšiřují kurdská politická a kulturní práva. Příkladem je umožnění používání kurdského jazyka v celostátním televizním vysílání. V roce 2009 vláda vyhlásila „kurdskou iniciativu“ s plány na další reformy, které byli součástí reakce na nacionalistické odpory. Mělo

---

⁵² KIRISCI, Kemal a Gareth M. WINROW. *The Kurdish Question and Turkey: An Example of a Trans-state Ethnic Conflict*. London: Frank Cass Publishers, 1997. s. 147

⁵³ BEŇO, Michal. *Turecko-kurdský konflikt: Největší národ světa bez vlastního státu, který se krví a železem hlásí o samostatnost*. Refresher.cz [online]. 2018 [cit. 2020-04-04]. Dostupné z: <https://refresher.cz/56836-Tureckokurdsky-konflikt-Nejvetsi-narod-sveta-bez-vlastniho-statu-ktery-se-krvi-a-zelezem-hlasi-o-samostatnost>

dojít k významné reformě kurdského problému, jeho mírového řešení a také odzbrojení PKK. Později ale vládnoucí Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP) veškerá vyjednávání o společných kulturních právech přerušila. Po stažení USA z Iráku Turecko prohlubovalo vazby s iráckými Kurdy formou energetické spolupráce. Proběhlo i oficiální jednání mezi tureckou vládou a uvězněným vůdcem PKK Ocalanem se snahou ukončit tři desetiletí konfliktu, který si vyžádal desetitisíce obětí.

V roce 2010 získala AKP podporu voličů v referendu o ústavních změnách, které měly posílit demokracii. Kurdští voliči z důvodu, že se nepodařilo řešit jejich požadavky na větší politickou a kulturní autonomii v jihovýchodních provinciích země referendum bojkotovali. AKP si stále více začala osvojovat nacionalistické tendence, což povzbudilo radikály v kurdských táborech. Tento nový postoj vedl k polarizaci turecké společnosti a k nárůstu sporů mezi Turky a Kurdy. Ty byly ale na čas upozaděny kvůli obnovenému problému s PKK.

V období let 2011–2012 PKK vystupňovala své operace v Turecku, kdy turecká armáda podnikla až 1 000 operací proti kurdským jednotkám. Během tohoto období docházelo k velkým ztrátám na životech v obou táborech, média se zmiňovala až o občanské válce.⁵⁴ Po dohodách i s uvězněným Öcalanem PKK oznámila, že se stáhne z Turecka. Po atentátu v tureckém Suruçu, při kterém 20. července 2015 atentátník zabil 33 aktivistů, však mírové jednání skončilo.⁵⁵ Turecko poté obnovilo operace proti PKK na domácí půdě i v cizině, bombardovalo i základny PKK v Iráku. Došlo tím k opětovnému rozhoření bojů mezi PKK a tureckou vládou. Část bojovníků se připojila k boji proti americkým jednotkám v Iráku. Ovšem kurdská otázka u této strany již ustoupila do pozadí a sama strana ztratila na svém bývalém významu.

Po dobu boje proti Islámskému státu (IS) Kurdy chránila přítomnost amerických spojenců. Po volbách v červnu 2015 se ale AKP opět obrátila k osvědčenému vypjatému nacionalismu a turecké protikurdské operace nejen v severní Sýrii trvají dodnes.

---

⁵⁴ GUNTER, Michael. *Reopening turkey's closed kurdish opening?* Middle East Policy [online]. 2013 [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/mepo.12022>

⁵⁵ EGRET, Eliza a Tom ANDERSON. *Struggles in autonomy in Kurdistan* [online]. London: Corporate watch Cooperative [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://corporatewatch.org/wp-content/uploads/2017/09/Struggles-for-autonomy-in-Kurdistan.pdf>

3.2 V Iráku

Území Iráku, zahrnující oblast Iráckého Kurdistánu, bylo po první světové válce svěřeno pod kontrolu Velké Británie a Francie. Došlo ke sloučení tří osmanských provincií, Mósulu, Bagdádu a Basry, čímž vzniknul poměrně etnicky, sociálně, nábožensky a hospodářsky různorodý celek. Oproti ostatním státům byla hlavně patrná rozdílnost islámského vyznání. Kurdové tvořili v Iráku největší procento z celkové populace země. Po velkou část 20. století tak byli velmi aktivní v boji za svá práva a sebeurčení.⁵⁶

Kurdské autonomistické snahy byly již v samém zárodku úspěšně potlačovány. Kurdové byli přiváděni k poslušnosti represemi či brutálními asimilačními kampaněmi. Monarchie získala na Spojeném království nezávislost v roce 1932. Kurdové se ihned po vyhlášení nezávislosti spojili s arabským vedením státu proti požadavkům Asyřanů na získání autonomie. Svoje požadavky se jim však prosadit nepodařilo. V roce 1945 byla založena Kurdistánská demokratická strana (KDP). Ta si podle vzoru ostatních hnutí přijala za svou poměrně progresivní nacionalistickou agendou. V jejím čele stanul Mustafa Barzání, který si brzy dokázal získat své příznivce a mohl začít vyjednávání s iráckou vládou. Diskuze o požadavcích na zřízení kurdské autonomní provincie skutečně nastala, ale kvůli nepokojům ze strany arabských nacionalistů byla vláda svržena a jednání tím ustala.

14. července 1958 nastal v rámci tzv. červencové revoluce konec monarchie a nastolena byla republika. V jejím čele stál Abdul Karim Kásim, který postupem času navázal dobré vztahy s KDP. Nová prozatímní ústava garantovala stejná práva pro všechny obyvatele Iráku, tedy uznání Kurdů jako národa či povolení vydávat kurdský tisk.⁵⁷ Vláda se však zdráhala udělit Kurdům nejvyšší stupeň regionální autonomie, což vedlo k povstání pod vedením Mustafy Barzáního v březnu 1961. Delší dobu se nepokoje nedařilo potlačit, navíc se k nim přidala levicová islámská strana Baas. K dokonání převzetí moci strany Baas nad Irákem došlo během státního převratu v roce 1968. Baas se chtěla dohodnout s kurdskou menšinou na řešení problematiky severních území, která byla osídlena Kurdy. Mustafa Barzání tam držel reálnou moc. Výsledkem byla tzv. Březnová deklarace, ve které bylo uznáno právo Kurdů na autonomii, dále nárok na poměrné zastoupení v iráckém parlamentu a obsazení postu viceprezidenta země, ustanovení kurdštiny za oficiální jazyk v iráckém Kurdistánu či uznání Kurdů za národ.

---

⁵⁶ RADĚJ, Tomáš. *Irácké povstání v letech 2003–2009: Strategie, taktika a ideologie islámských radikálních nacionalistických uskupení*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010. str. 28

⁵⁷ PONÍŽILOVÁ, M. *Irák: Stručná historie států*. Praha: Libri, 2011. s. 62

Výměnou za to se Kurdové zřekli separatismu a ponechali přírodních zdroje pod kontrolou centrální vlády.⁵⁸

Pro aplikaci dohody byla vyčleněna čtyřletá lhůta. Byl zahájen proces arabizace země, který začal od bohatých regionů s nalezišti ropy, jako byla oblast Kirkúku a země navázala smlouvu o přátelství se SSSR. Kurdové tak zůstali závislí na vojenské pomoci z Íránu a jejich pozice se opět nezlepšila. V tu dobu probíhaly přesuny obyvatelstva a vysídlování desetitisíců šíitských či íránských Kurdů ze země. Nesouhlas Kurdů s mírou autonomie vyvolal krvavé boje v letech 1974–1975, které si vyžádaly přes 60 tisíc obětí a byly ukončeny až Alžírskou dohodou v březnu 1975, kdy se Írán zavázal ukončit podporu Kurdů výměnou za úpravu hranic na sporném území Šatt al-Arab.⁵⁹

3.2.1 Vláda Saddáma Husajna

Saddám Husajn si na pozadí událostí cílevědomě budoval vlastní politické postavení uvnitř strany Baas. Postupem času měl dohled nad bezpečnostními silami, ministerstvy, nově zformovanými Lidovými milicemi, republikánskou gardou a zvláštními jednotkami, které měly být protiváhou armády a předcházet tak možnosti vzniku opozice v zemi. Husajnova strategie se stávala oficiální doktrínou a ideologií strany Baas. Vůči Kurdům realizoval Husajn metodu „cukru a biče“, když se formou balíčků pro chudé Kurdy (finanční příspěvky, materiální dary) a využitím zkreslených sdělovacích prostředků o podpoře kurdské kultury snažil zabránit separatistickým tendencím.

V roce 1979 se Saddám Husajn stal prezidentem a krátce poté rozpoutal dlouhodobý konflikt s Íránem. V době irácko-íránské války byly vesnice ničeny a opět bylo mnoho Kurdů vysídleno a rozmístěno mezi ostatní obyvatelstvo tak, aby Kurdové netvořili většinu.⁶⁰ Kampaň nazvaná Al-Anfal představovala systematickou genocidu kurdského lidu v Iráku. První vlna byla provedena v roce 1982 a druhá, rozsáhlejší vlna začala 29. března 1987 a trvala do 23. dubna 1989. Útoky za cílem arabizace země a zmocnění se oblastí bohatých na suroviny se vyznačovaly porušováním lidských práv, používáním chemických zbraní a násilnými praktikami. Velké kurdské město Qala Dizeh se 70 000 obyvateli bylo iráckou armádou zcela

---

⁵⁸ LOKMAN I. MEHO, *The Kurds and Kurdistan: A Selective and Annotated Bibliography*. London: Greenwood, 1997. s. 231

⁵⁹ PONÍŽILOVÁ, M. *Irák: Stručná historie států*. Praha: Libri, 2011. s. 158-160

⁶⁰ KARSH, E. a RAUTS, I. *Saddám Husajn. Politická biografie*. 1 vyd. Praha: Nakladatelství Melantrich, 1996. str. 106

zničeno.⁶¹ Tyto události upoutaly nevídanou mediální pozornost na kritickou situaci Kurdů a umístily tak její vedoucí představitele do mezinárodního zájmu.

Situace se začala měnit po povstání proti Saddámu Husajnovi na konci války v Perském zálivu v roce 1991. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN označila represe vůči Kurdům za hrozbu mezinárodnímu míru a vyzvala Irák, aby umožnil přístup do země mezinárodním pozorovatelům a zástupcům humanitárních organizací. USA pod svým patronátem vyhlásilo nad velkou částí severního Iráku bezletovou zónu. Irácká vláda v říjnu 1991 plně stáhla armádu z oblasti, což umožnilo iráckému Kurdistánu fungovat fakticky nezávisle. Region mohl používat také svou vlastní vlajku a státní hymnu. Kurdské politické strany mohly také založit nové samosprávné instituce, uskutečnit volby a mít kontrolu nad svými vojenskými silami.⁶²

V roce 1992 hlasovali Kurdové žijící v autonomní zóně ve svobodných volbách. Vlastenecká unie Kurdistánu (PUK), podporovaná Íránem a KDP, podporovaná Saddámem Husajnem, získaly téměř přesně stejný podíl z hlasování. Mezi stranami vypukly boje, které přerostly až v občanskou válku. Přes Saddámovu blokádu Kurdistánu a zoufalé ekonomické podmínky ve zbytku Iráku v důsledku mezinárodního embarga se Kurdistánu podařilo dosáhnout stability díky zásahu USA a podepsání mírových smluv OSN.⁶³

V roce 2003 Američané vstoupili vojensky do Iráku, kde se zapojili do boje o svržení Saddáma Husajna. Poté Iráčané v národním referendu schválili novou ústavu. Ta uznala kurdskou regionální vládu a kurdský parlament. Do konce roku 2003 byli dopadeni hlavní aktéři režimu včetně Saddáma Husajna, který byl za válečné zločiny v prosinci 2006 popraven. Nastalo přechodné období, jehož cílem byla i politická reorganizace Iráku, v jejímž rámci mělo dojít k vytvoření struktur, které by zajistily další fungování multietnického státu.

3.2.2 Referendum o nezávislosti

Roku 2014 do většiny území severního Iráku vtrhl samostatně prohlášený islámský stát, sunnitská muslimská džihádská skupina, usilující o vytvoření kalifátu. Islámský stát převzal

---

⁶¹ Human Rights Watch Report About Anfal Campaign. *Ba'athis and Kurds*. Human rights watch [online]. 1993 [cit. 2020-04-15]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20110203183415/http://www.hrw.org/legacy/reports/1993/iraqanfal/ANFAL1.htm>

⁶² FAWCETT, Louise. *Down but not out? The Kurds in international politics*. Review of International Studies [online]. 2001, 27(1), 109-118 [cit. 2020-04-15]. Dostupné z:

https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S0260210500011098/type/journal_article

⁶³ KHOSRAVI, Farhad. *Kurdish history*. The Kurdish project [online]. San Francisco, 2019 [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://thekurdishproject.org/history-and-culture/kurdish-history/>

kontrolu nad rozsáhlými územími včetně Mosulu, druhého největšího města Iráku a územím kontrolovaném poloautonomní Kurdskou regionální vládou (KRG).

Znovu se objevily spory mezi iráckým Kurdistanem a ústřední iráckou vládou v otázkách sdílení moci, těžby ropy a územní kontroly. Irácká armáda se stáhla z mnoha oblastí včetně města Kirkúk, čehož využily kurdské ozbrojené milice a sporné oblasti ovládly, přestože oficiálně nepatřily do Iráckého Kurdistanu. Stále více se diskutovalo o možnosti státní nezávislosti. Již v únoru 2016 kurdský prezident Barzani navrhl, aby lidé v Kurdistanu rozhodovali o své budoucnosti prostřednictvím referenda. Dne 2. dubna 2017 obě vládní strany zveřejnily společné prohlášení, v němž uvedly, že budou tvořit společný výbor pro přípravu referenda.

Referendum se konalo 25. září 2017 a již při jeho vyhlášení bylo řečeno, že výsledek bude nezávazný. Podle oficiálních výsledků zveřejněných volební komisí se pro nezávislost vyslovilo 92,73 procenta voličů. Volební účast překročila 72 procent.⁶⁴ Referendum však vedlo k vojenskému konfliktu s iráckou ústřední vládou, ve kterém KRG ztratila 40 procent svého území a svého hlavního zdroje příjmů, ropných polí oblasti Kirkúk. Masod Barzani později rezignoval na funkci prezidenta.

3.3 V Íránu

Prvním hnutím, kde byly přítomny prvky kurdského nacionalismu na území Íránu, byla již v roce 1918 vzpoura kurdského kmenového vůdce Simka Shikaka. Přestože mu chyběla jakákoliv administrativní organizace, podařilo se mu sjednotit kurdské zemědělce, a i díky podpoře iráckých Kurdů a osmanských vojáků několikrát porazil iránskou armádu. Simkovi šlo však hlavně o jeho vítězství jako vůdce, jeho muži tak necítili žádný pocit jednoty nebo solidarity s ostatními Kurdy. Jeho povstání nabralo velké síly, když vyvraždil několik muslimských vesnic a asyrských křesťanů.⁶⁵ Tehdejší vládu v Teheránu tyto události donutili jednat o možné kurdské autonomii. Roku 1926 Simko znovu zahájil další přímou vzpouru proti státu. Tentokrát armáda zasáhla úspěšně, navíc polovina jeho vojáků ho zradila a Simko byl nucen uprchnout do Iráku, kde byl v roce 1930 zavražděn.

---

⁶⁴ MOSTAFA, Mohamed. *Kurdistan: 92 % voted "yes" for independence from Iraq*. Iraqi news [online]. 2017 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://www.iraqinews.com/baghdad-politics/kurdistan-92-voted-yes-independence-iraq/>

⁶⁵ COTTAM, Richard. *Nationalism in Iran: Updated Through 1978*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Pre, 1978. s. 69-71

Z nacionalistického hlediska tato vzpoura představovala první novodobý pokus o autonomii a nezávislost kurdských kmenů na území Íránu. V průběhu druhé světové války byl Írán poznamenán zásadními společenskými a politickými změnami spojené s hospodářskou krizí. Obyvatelstvo bylo také velmi etnicky a jazykově nejednotné.⁶⁶ Situace využil perský vládce šáh Rezá Páhlaví s vidinou vytvoření silné centralistické vlády netolerující vnitřní rozdělení íránské společnosti. Jeho posedlost tvorbou čisté perské kultury a národního povědomí se projevila ve vytváření institucí, které měly za úkol dohlížet na čistotu jazyka a očišťovat íránskou kulturu od cizích vlivů.⁶⁷

3.3.1 Mahábádská republika

Konec 2. světové války přivedl na sever Íránu sovětská vojska, která mobilizovala i Kurdy. Podařilo se jim v roce 1941 sesadit Rezu Páhlaví a nahradit jej jeho synem Mohammadem. Spojenecká propaganda odsuzující utlačování jiných národů vyzývala k politické svobodě a národnímu sebeurčení. Silný vliv na mnoho Kurdů se tak odrazil v září 1942 ve znovuzřízení komalského hnutí Komala-e Zhian-e Kurdistan (Komise pro vzkříšení Kurdistanu) v Mahabadu. Komalu tvořila skupina místních občanů, kteří představovali městský pan-kurdský nacionalismus. Přisahali, že nikdy nezradí kurdský národ a nebudou pracovat pro samosprávu. Hnutí se brzy stalo veřejným. V roce 1944 navrhli Komala a iráčtí spojenci kurdskou státní vlajku jako symbol kurdského národa. Poté se domlouvali hranice protnutím Iráku, Íránu a Turecka. Delegáti podepsali dohodu, tzv. Pakt tří hranic, o vzájemné podpoře v zájmu většího Kurdistanu.⁶⁸

Mahábád bylo malé městečko s asi 16 000 obyvateli nacházející se jižně od sovětské sféry vlivu.⁶⁹ Nejmocnější postavou ve městě byl Qazi Muhammad, který založil Kurdskou demokratickou stranu Íránu (KDPI) Ta zastávala ideály marxismu a leninismu a nesla znaky sovětského vlivu.⁷⁰ V roce 1946 zaútočila skupina stoupců na místní policejní stanici, po které byly všechny íránské bezpečnostní síly staženy. Odvážný separatistický pokus o založení

---

⁶⁶ JEŽOVÁ, M. a H. BURGROVÁ. *Současný Blízký Východ: Politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti*. 1 vyd. Brno: Nakladatelství Barrister & Principal, 2011. str. 162

⁶⁷ AXWORTHY, Michael a Zuzana KRÍHOVÁ. *Dějiny Íránu: říše ducha - od Zarathuštry po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009.

⁶⁸ ABDULLA, Mufid. *Mahabad – the first independent Kurdish republic*. The Kurdistan tribune [online]. 2011 [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://kurdistantribune.com/mahabad-first-independent-kurdish-republic/>

⁶⁹ O'BALLANCE, Edgar. *The Kurdish Republic of Mahabad: 1946*. In: *The Kurdish Struggle 1920–94* [online]. Palgrave Macmillan, London, 1996 [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: https://link.springer.com/chapter/10.1057/9780230377424_3

⁷⁰ JEŽOVÁ, M. a H. BURGROVÁ. *Současný Blízký Východ: Politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti*. 1 vyd. Brno: Nakladatelství Barrister & Principal, 2011. str. 163-165

republiky se tak vydařil. Stát však sám o sobě zahrnoval jen velmi malé území s několika přilehlými městy. Za dobu jeho existence byly podniknuty kroky k modernizaci kurdského jazyka, vycházely noviny, učebnice byly přivezeny z iráckého Kurdistanu a vyučovalo se v kurdštině. Ačkoli republika trvala jen jedenáct měsíců, její dopad na posílení kurdského jazyka byl pozoruhodný.⁷¹

Jelikož vznik státu závisel na sovětské podpoře, jeho trvání i se spoluvytvořenou Ázerbájdžánskou republikou netrvalo dlouho. Pod tlakem USA a Velké Británie se Sověti v březnu 1946 stáhli. Spolu s nimi i jejich ekonomická a vojenská podpora oblasti. Kurdské kmeny se kvůli nedostatku zásob potravin a nejednotnosti kmenů raději vzdali. Íránská armáda vstoupila do republiky 15. prosince 1946. Opět zakázala výuku kurdských jazyků a páčila kurdské knihy. Qazi Muhammad byl později oběšen.

K moci se znovu dostal Rezá Páhlaví, který se tentokrát uchýlil k uvolněné jazykové politice, i když velmi kontrolované. Centrální vláda byla příliš slabá na to, aby zabránila některým projevům nacionalismu, např. vydávání kurdských časopisů. Následovalo poměrně klidné období, kdy se na postavení Kurdů dlouhodobě nic nezměnilo. Důvodem byly především stále trvající rozpory mezi jednotlivými kmeny, které se bránili sjednocení.⁷²

3.3.2 Přelom století a vznik PJAK

Dále proběhlo několik nacionalistických a marxistických povstání, ke kterým se hlásila KDPI a Komala. Výjimkou nebyli ani ozbrojené konflikty mezi jednotlivými frakcemi kurdských hnutí. Všechny pokusy o revoluci nebo o znovuvytvoření autonomní oblasti, největší v letech 1967-1968, byly násilně potlačeny a jejich představitelé byli výstražně popraveni. Kudrové měli větší šance se projevovat na půdě vlády, hlavně KDPI v čele s Abdulem Rahmanem Ghassemlou příslibem loajality íránskému premiérovi měla ambice propagovat svoje cíle v parlamentu.

S příchodem islamistického převratu a ustavení Íránské islámské republiky roku 1979 se Kurdové aktivně účastnili revoluce. Zahájili otevřené snahy o ustavení autonomního regionu a KDPI veřejně formulovala osmibodový plán kurdské nezávislosti. Jeho naplnění se však

---

⁷¹ EDMONDS, C.J. *Kurdish Nationalism*. In: *Journal of Contemporary History* [online]. 1971 [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/002200947100600105>

⁷² SHEYHOLISLAMI, Jaffer. *Kurdish in Iran: A case of restricted and controlled tolerance*. *International Journal of the Sociology of Language* [online]. 2012, 48(217) [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/272537183_Kurdish_in_Iran_A_case_of_restricted_and_controlled_tolerance

nikdy nedostalo. Autonomní oblast označenou jako Kurdistan nová ústava ještě víc zredukovala na malé teritorium osídlené Kurdy.⁷³ Islámský režim silně potlačil veškeré aspirace iránských Kurdů, což vedlo k masovému ozbrojenému povstání, při kterém se Kurdové snažili dostat pod svou kontrolu několik měst a přilehlých oblastí. Toto povstání proti iránské vládě bylo dosud nejvážnější, vyžádalo si 10 000 obětí.⁷⁴

V následujícím období byli Kurdové jako národ silně potlačováni, kurdština byla tolerována ne jako jazyk, ale pouze jako dialekt. Situace se ještě zhoršila v roce 1989, kdy byl zavražděn hlavní představitel KDPI Ghassemlou. Jeho smrt měli na svědomí iráčtí tajní agenti. Na tuto událost navázali stoupenci dalšími ozbrojenými akcemi. Až do roku 1996, kdy KDPI vyhlásila jednostranné příměří, proběhlo několik masových útoků a sérií atentátů.

Jako studentské hnutí za lidská práva se v Íránu utvořila skupina, která se inspirovala úspěchem iráckého kurdského autonomního regionu a bojem PKK v Turecku. Oficiálně se uvádí založení nacionalistického hnutí Strana svobodného Kurdistanu (PJAK) až v roce 2004. Jeho cílem je dosažení autonomie kurdských území v Íránu. Ze začátku pracovali pouze na udržení a vybudování kurdské národní identity a na zmaření pokusů vlády znovu označit iránské Kurdy jako etnické Peršany nebo Árijce. Hnutí přijalo mnoho politických myšlenek a vojenských strategií od uvězněného vůdce PKK Abdullaha Öcalana. Ideologický vliv PKK časem změnil PJAK z hnutí za občanská práva na ambicióznější hnutí za nezávislost, které bylo navíc podporováno zkušenými bojovníky PKK iránského původu.⁷⁵

Od roku 2004 dochází k častým střetům mezi PJAK s představiteli iránské vlády a jejími gardami. PJAK se v současnosti nachází na seznamu teroristických organizací Íránu, Turecka i USA. V roce 2013 musely být všechny milice PJAK staženy z iránského území, střety však byly znovu obnoveny a konflikt si vyžádal celkově několik set obětí.

V květnu 2016 Íránští Kurdové zahájili ozbrojený konflikt s vládou. Důvodem byla podle jejich představitelů situace v iránském Kurdistanu, která začala být nesnesitelná z důvodů neustálého potlačování kurdských práv a každodenních perzekucí kurdských občanů. Do boje

---

⁷³ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. V Šenově u Ostravy: Tilia, 2001. s. 254

⁷⁴ ZAMBELIS, Chris. *The Factors Behind Rebellion in Iranian Kurdistan*. CTC Sentinel [online]. 2011, 4(3) [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <https://www.ctc.usma.edu/the-factors-behind-rebellion-in-iranian-kurdistan/>

⁷⁵ BRANDON, James. *Iran's Kurdish Threat: PJAK*. Terrorism monitor [online]. 2006, 4(12) [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20081011060500/http://jamestown.org/terrorism/news/article.php?articleid=2370030>

proti vládním jednotkám se zapojily také ostatní kurdské politické strany a své ozbrojené aktivity obnovila také PJAK. Konflikt mezi Kurdy a iránskými složkami trvá dodnes, přičemž aktivita střetů je proměnlivá. Situace je doprovázena četnými protivládními demonstracemi kurdského obyvatelstva v iránských provinciích, které bývají vládou potlačovány.

3.4 V Sýrii

Sýrie, která patřila k Osmanské říši, se po první světové válce stala francouzským mandátem. Počátky kurdského politického hnutí tak lze sledovat už do dvacátých let, kdy země čelila kontrole francouzských orgánů. Na kurdský vývoj v Sýrii dohlížela i nově založená Turecká republika. Neúspěch kurdské revoluce šejka Saída v Turecku v roce 1925 vedl k odchodu značného počtu kurdských bojovníků do kurdských oblastí v severovýchodní Sýrii, přímo do Damašku nebo dokonce i do Libanonu, kde se snažili uniknout vládě z Ankary.

Kurdové přesto měli lepší postavení než v jiných státech. Kurdština nebyla zakázána, mohly vycházet kurdské publikace, a dokonce existovat společenské nebo politické organizace.⁷⁶ Postupem času ale mezi menšinou narůstala nejednotnost postojů., kdy jedna část Kurdů podporovala francouzskou správu z důvodu ochrany před arabským nacionalismem a druhá část naopak francouzskou nadvládu odmítala a místo toho podporovala arabská hnutí za syrskou nezávislost. Kurdové nacházeli inspiraci v nacionalismu spojeným s aktivitami v Turecku či Iráku. Za účelem zlepšení svého budoucího postavení, politických práv a suverenity, podnikali další kroky. Zvyšovala se oblíbenost a přízeň levicových stran, například arabské nacionalistické strany Baas, která byla stále méně tolerantní k etnickým a náboženským menšinám.⁷⁷

Sýrie získala nezávislost 17. dubna 1946, přičemž dále vládli sunnité a městská obchodnická elita. Politická reprezentace byla stále méně tolerantní k etnickým a náboženským menšinám. V důsledku politické nestability v Sýrii došlo k sérii vojenských převratů. V letech 1949–1954 uskutečnili Kurdové povstání, při kterých usilovali o zlepšení stavu ozbrojených sil, které utrpěly porážku od Izraele v roce 1948 a začlenění menšin do národního syrského státu.

---

⁷⁶ COMMINS, David Dean, a kol. *Syria*. Encyclopaedia Britannica [online]. 2013 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/578856/Syria>

⁷⁷ TEJEL, Jordi. *Syria's Kurds: History, politics and society*. New York: Routledge, 2009. str. 40-42

V roce 1961 se Spojená arabská republika, tvořená ze Sýrie a Egypta, rozpadla. S tím se politický útlak vůči Kurdům zintenzivnil. Po státním převratu v roce 1963 se k moci dostala strana Baas. Sýrie se tak stala policejním státem, kde kurdská menšina čelila silné arabizaci. Navíc všechny politické strany prohlášené za konzervativní byly zakázány. Arabizovány byly kurdské místní názvy a půda zabavovaná Kurdům v pohraničí byla přidělována dosídleným Arabům. Při sčítání obyvatel v roce 1962 bylo rozhodnuto, že Kurdové, kteří nemohou prokázat své bydliště v Sýrii před rokem 1945, a ti, kteří se nezúčastní, jsou zbaveni svého občanství, tedy státní příslušnosti a občanství. Tito Kurdové a jejich potomci nemohou volit, cestovat, vlastnit majetek nebo podniky nebo se např. legálně oženit. Toto opatření se dotklo asi desetiny všech Kurdů na území Sýrie.⁷⁸

V roce 1970 se k moci dostal Háfiz al-Asad, přičemž jeho vláda byla diktátorská a založena na preferenci určité složky obyvatel. Asad přepracoval syrský politický systém a podařilo se mu postupně dosadit do vedení státu elitu vedenou jeho příbuznými, a především příslušníky menšinové alavitské minority.⁷⁹ Za Asadovy vlády byl vybudován tzv. arabský pás u hranic země s Tureckem a Irákem. Během osmdesátých a devadesátých let v důsledku konfliktu PKK v Turecku a pronásledování Saddáma Husajna, našli stovky tisíc Kurdů útočiště v Sýrii.⁸⁰ Za tu dobu proběhlo několik incidentů, kde se Kurdové provinili proti vládě tím, že veřejně hlásali svoji kulturu, oslavovali svátky nebo pořádali protesty. Všechny události byly krvavě potlačeny a usměrněny.

3.4.1 Po „damašském jaru“

V roce 2000 převzal moc Bašár al-Asad. V počátcích své vlády nový prezident usiloval o určité uvolnění režimu. Toto období politické liberalizace se v syrské historii označilo jako „damašské jaro“. Jeho název je odvozen od událostí v Československu na jaře v roce 1968.⁸¹ Doba reformů však netrvala dlouho. Čelní představitelé strany Baas po určité době dostali oprávněné obavy o ztrátu politické moci a režim se opět v téměř nezměněné formě navrátil.

---

⁷⁸ *The Kurds' Quest for Independence*. Council on Foreign Relations [online]. New York, 2019 [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/timeline/kurds-quest-independence>

⁷⁹ JEŽOVÁ, Michaela a Helena BURGROVÁ, ed. *Současný Blízký východ: politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011.

⁸⁰ MCDOWALL, David. *"The Kurds: A Nation Denied"*. London: Minority Rights Publications. 1992. s. 125

⁸¹ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001. s. 156

„Damašské jaro“ tak skončilo v roce 2001 zatčením a uvězněním aktivistů, kteří demonstrovali v ulicích a požadovali demokratické volby.⁸²

Po vypuknutí syrské občanské války v roce 2011 se zaktivizovala kurdská Strana demokratické jednoty (PYD), inspirovaná ideologií turecké PKK. Územní součástí Sýrie se stal i region Rojava neboli Autonomní správa severní a východní Sýrie. Až do turecké invaze v říjnu 2019 a následných jednání Turecka se Spojenými státy a Ruskem, byla Rojava do značné míry autonomní celek obydlený převážně Kurdy. V lednu 2018 byla zahájena turecká invaze do kurdské provincie Afrín a tuto oblast Turecko ovládlo.

Kurdové v Sýrii sehráli významnou roli v boji proti radikálům z organizace Islámský stát (IS). Lidové obranné jednotky (YPG) jsou aktivní od roku 2011, proti IS bojovaly od roku 2014. V roce 2015 vytlačily kurdské jednotky islámské radikály z IS z kurdského pohraničí a postupně i ze strategických měst. K podpoře boje proti IS se připojilo i Turecko.

3.5 Kurdská diaspora

V průběhu své bouřlivé historie zažili Kurdové řadu deportací, jejichž výsledkem bylo vytvoření velkého počtu roztroušených kurdských komunit mimo oblast Kurdistánu. Odhaduje se, že dnes asi třetina Kurdů žije mimo tuto oblast. Příslušníci diaspory se dlouhodobě orientují na svou domovskou zemi, usilují o změnu politiky své hostitelské země ke státům, ze kterých pocházejí. Členové diaspory také nejčastěji informují veřejnost o situaci Kurdů. Diaspora tak sehrála klíčovou roli pro kurdský nacionalismus.

Početné komunity Kurdů, které si zachovaly svůj jazyk a zvyky najdeme v Kazachstánu, Jemenu, Somálsku, Eritreji, Turkmenistánu, Ázerbájdžánu, Arménii, Gruzii, Afghánistánu nebo v Libanonu. Kromě blízkého okolí Kurdistánu najdeme desetitisíce Kurdů např. i na severu Ameriky, v Kanadě či v Austrálii.⁸³ Nejpočetnější diaspora je však samozřejmě v Evropě. Sice nebylo provedeno žádné spolehlivé sčítání, ale odhady stanovily jejich počet na přibližně 850 000.⁸⁴

Vznik kurdské diaspory v Evropě je zaznamenán až v 60. letech, kdy Kurdové začali přicházet z Turecka do Německa jako přistěhovalci na základě smluv založených na mezivládních dohodách o práci přistěhovalců. Klíčovou roli pro organizování a politizaci

⁸² DI GIOVANNI, Janine. *To ráno, kdy si pro nás přišli...* Brno: CPress, 2017. s. 181

⁸³ *The Kurdish Diaspora*. Fondation-Institut kurde de Paris [online]. Paris, 2015 [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.institutkurde.org/en/kurdorama/>

⁸⁴ CONRAD, N. *Welcome to the Kurdish conflict in Germany*. DW [on-line]. 2013 [cit. 2020-15-03]. Dostupné z: <http://www.dw.de/welcome-to-the-kurdish-conflict-in-germany/a-16711363>

diaspory však sehrála skupina kurdských studentů. Ti přišli do Evropy již v padesátých letech a založili v německém Wiesbadenu první Kurdskou studentskou unii v Evropě (KSSE). Během následujících dvou desetiletí vzrostl počet členů KSSE nad 3 000.⁸⁵

Kurdové žijící v Evropě podporovali kurdský nacionalismus především v Turecku. Již v roce 1983 byl v Paříži založen Kurdský pařížský institut. Ten se stal významným kulturním a sociálním centrem pro pařížskou kurdskou komunitu. Má podporovat kurdskou inteligenci a rozvoj kurdské kultury, aby se Kurdům podařilo uchovat jejich jazyka a uvědomit si své kulturní dědictví. Podobná centra byla postupně zakládána ve velkých evropských a amerických městech a organizovala setkání mezi kurdskými a evropskými politiky.⁸⁶

V roce 1995 byl v Bruselu založen Kurdský exilový parlament (KPE). Založili ho uprchlíci po zrušení kurdských politických stran. Cílem KPE bylo upoutání pozornosti evropských politiků, veřejného mínění a zájmu médií na kurdský problém v období, kdy Turecko usilovalo o přijetí do EU a rozhodovalo se, jestli bude přijato s většinou kandidátů na začátku příštího tisíciletí. KPE má v současnosti 65 členů, kteří zastupují několik stovek tisíc Kurdů, kteří žijí v západní Evropě. Ovšem tento parlament nepředstavuje účinný nástroj k ovlivnění politických události zvláště proto, že byl často spojován s PKK.

S událostmi 21. století přicházelo v diaspoře k vlnám protestů, které reagovaly na dění v Kurdistánu. Cílem protestů bylo poukázat na situaci Kurdů a přimět hostitelské země k reakci. Například Turecko kvůli aktivitě diaspory čelilo silnému tlaku. Díky veškerým aktivitám se stali Kurdové známí pro většinu Evropanů a lze očekávat, že již nebudou tak často spojováni pouze s terorismem, jako tomu bylo v devadesátých letech.⁸⁷

---

⁸⁵ KRAUS, Josef a Michael MURAD. *Kurdská diaspora ve střední Evropě, její reakce na aktuální vývoj v Sýrii a Iráku a predikce dalšího vývoje*. Vojenské Rozhledy, Ministerstvo obrany ČR-OKP [online]. 2015, 24(3), s. 119-131. Dostupné z: <https://vojenskerozhledy.cz/kategorie/kurdska-diaspora-ve-stredni-evrope-jeji-reakce-na-aktualni-vyvoj-v-syrii-a-iraku-a-predikce-dalsiho-vyvoje>

⁸⁶ VON BRUINSEN, M. *Kurdish ethno-nationalism versus nation-building states. Collected articles*, Istanbul: The Isis Press, 2000. s. 20

⁸⁷ KRAUS, Josef a Michael MURAD. *Kurdská diaspora ve střední Evropě, její reakce na aktuální vývoj v Sýrii a Iráku a predikce dalšího vývoje*. Vojenské Rozhledy, Ministerstvo obrany ČR-OKP [online]. 2015, 24(3), s. 119-131. Dostupné z: <https://vojenskerozhledy.cz/kategorie/kurdska-diaspora-ve-stredni-evrope-jeji-reakce-na-aktualni-vyvoj-v-syrii-a-iraku-a-predikce-dalsiho-vyvoje>

4 Současná problematika kurdského nacionalismu

Pozdní marxistický britský historik Eric Hobsbawm prohlásil: „*Nacionalismus nebude v politice 21. století tak silnou silou, jako tomu bylo ve 20. století.*“ Čas a okolnosti nám už prokázaly, že se jednalo o odvážné tvrzení, které na počátku 21. století bylo vyvráceno. Vývoj v kurdské geopolitice Blízkého východu a vzestup nacionalistických stran dokládají, že nacionalismus jako politický, ideologický a sentimentální rámec znovu nabývá na síle. Kurdové jsou toho jasným příkladem.

Přestože se Kurdům vlastního státu nedostalo, dlouholeté boje za práva a lepší podmínky měly smysl. V Iráku je kurdština úředním jazykem. Už od roku 1970 existuje autonomní region Iráku, který má plnou kontrolu nad svým územím.

V Sýrii Kurdové jako menšina nejsou uznáni, nicméně v kurdské části Sýrie došlo v roce 2016 k jednostrannému vyhlášení autonomie regionu Rojava. Ta vydala vlastní prozatímní ústavu, podle které mají všechny národnosti stejná práva. Přestože není autonomie nikým uznána, syrská vláda proti ní aktivně nezasahuje. Naskýtá se však otázka, zda je situace udržitelná, jelikož ihned po tom, co Spojené státy v říjnu 2019 stáhly ze Sýrie své vojenské jednotky, došlo k tureckém útoku na několik rojavských guvernátů.⁸⁸

Turecko udělalo změny v ústavě, v tureckém parlamentu je několik kurdských zástupců. Povolena je výuka kurdštiny na soukromých školách. Turecko se také nebrání dialogům s představiteli kurdských organizací. Tyto kroky mohou být předznamenáním dalekosáhlých změn, ke kterým by v Turecku v souvislosti s kurdskou otázkou mohlo dojít.

V Íránu se dnes kurdský jazyk používá více než kdykoli předtím, vycházejí kurdské noviny a v kurdštině se i vyučuje na školách. Přesto mnoho iránských Kurdů neprojevuje žádný zájem o kurdský nacionalismus. Zejména příslušníci šíitské víry někdy i odmítají myšlenku autonomie a upřednostňují přímou vládu z Teheránu. I Turecko se stalo vstřícnější k islámským požadavkům. V posledních volbách nominovalo mnoho náboženských osobností. Zvyšuje se tak úroveň sblížování mezi náboženskými a nacionalistickými Kurdy, mezi kterými v kurdské historii docházelo k častým rozporům, což vede k posílení kurdského nacionalismu.

---

⁸⁸ ROELANTS, Carolien. *Koerden zitten van alle kanten klem*. NRC [online]. 2019 [cit. 2019-12-24] Dostupné z: <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/10/15/koerden-zijn-al-vele-malen-verraden-a3976826#/handelsblad/2019/10/16/#112>

Otázka vzniku samostatného Kurdistanu, který by zahrnoval Kurdy ve všech čtyřech státech, není v nejbližší době reálná. Podle Baara by ideální model budoucnosti zahrnoval čtyři autonomní kurdské oblasti, které by se na základě dobrovolného rozhodnutí mohly spojit do jednoho celku. Jednalo by se o integraci podobnou EU. Chápe však, že se jedná pouze o sen možný v daleké budoucnosti.⁸⁹ Kurdská otázka je složitá zejména proto, že Kurdové žijí v několika blízkovýchodních zemích, takže udělení autonomie jedněm Kurdům by destabilizovalo celý region. Někteří odborníci uvádí, že stát založený na etnickém principu je v moderní době již překonaný koncept. Národní státy a jejich spory znamenají krveprolití. Nutná je tedy jejich kulturní autonomie v zemích, kde menšiny žijí.

V minulosti již Kurdové prokázali, že jsou schopni budovat demokratické instituce, a tak si svůj stát jistě zaslouží. Stále neuklidněná situace v regionu a povaha tamních režimů však pravděpodobně odsouvá jeho ustavení mimo dosah současné generace.

---

⁸⁹ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. V Šenově u Ostravy: Tilia, 2001. s. 257

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo představit kurdský nacionalismus v kontextu historických a politických souvislostí s důrazem na přelom 20. a 21. století. Práce si také dávala za cíl shrnutí a pochopení charakteru kurdského nacionalismu prostřednictvím vylíčením okolností nového uspořádání na Středním východě.

Předkládaná práce poukázala na původ autonomních snah kurdského národa na sebeurčení. Dokazuje, že Kurdové s jejich separatistickými snahami jsou konečným produktem tisíciletí nepřetržitého vývoje. Na počátku se práce zabývala rozbořem původu Kurdů, kde představila zárodek kurdského národa podle dostupných zdrojů. Nacionalismus pokračoval za doby Osmanské říše, v níž byli Kurdové významnou etnickou skupinou. Ani po jejím rozpadu nedošlo ke vzniku kurdského státu, přestože Sévreská mírová smlouva byla velkou nadějí. Dalo by se říci, že v době po 1. světové válce měli Kurdové největší šanci na osamostatnění v celé jejich bohaté historii. Kurdská území byla ale rozdělena mezi nově vytvořené státy Irák, Írán, Sýrii a Turecko, kde byl sledován podrobný vývoj událostí souvisejících s kurdskými nacionalistickými projevy.

Nacionalistická hnutí i lidská práva byla dlouho potlačována ve všech státech. Povaha kurdského nacionalismu v sobě ale nese podobné rysy. Původní špatně organizované rebelie, za jejichž neúspěchem stála náboženská a kmenová nejednotnost, byly postupně nahrazeny organizovanými povstáními. Kurdové změnili styl prosazování svých cílů z fyzických bojů na ty politické. Vytvářeli hnutí a strany, čímž se postupně začali přibližovat k masám obyčejných Kurdů.

Poslední kapitola shrnuje současnou situaci. Ani několik desetiletí snah o asimilaci nebo kulturní represi nedokázalo potlačit silnou národní identitu kurdského obyvatelstva. Přesto se získání plné suverenity a vytvoření autonomního státu Kurdům nikdy nepodařilo.

Lze tedy konstatovat, že stanovené cíle práce byly ve svém rozsahu naplněny. Téma kurdského nacionalismu je však velmi obsáhlé a pokud bychom se chtěli zabývat podrobnějším zkoumáním určitých charakteristik a událostí, tak překročíme stanovený rozsah bakalářské práce. I tak však může být práce rozšířením vědomostí čtenáře a případnou inspirací pro další odborné práce a zkoumání.

Použitá literatura

ASLAN, Senem. *Nation-building in Turkey and Morocco: governing Kurdish and Berber dissent*. New York, NY: Cambridge University Press, 2014.

AXWORTHY, Michael a Zuzana KŘÍHOVÁ. *Dějiny Íránu: říše ducha – od Zarathuštry po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009.

BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. V Šenově u Ostravy: Tilia, 2001.

COTTAM, Richard. *Nationalism in Iran: Updated Through 1978*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Pre, 1978.

DI GIOVANNI, Janine. *To ráno, kdy si pro nás přišli...* Brno: CPress, 2017.

EJSNER, Igor, Michajlovič a B. K. RUBCOV, ed. *Novověké dějiny orientálních zemí*. Praha: SNPL, 1961.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012.

FŇUKAL, M. *Politická geografie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.

GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Přeložil Jiří MARKUS. Praha: Hříbal, 1993.

GHASSEMLOU, Abdul Rahman. *Kurdistán a Kurdovia*. Bratislava: Vydavatelství politickej literatury, 1964.

GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. V Praze: Karolinum, 2001.

HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009.

HROCH, Miroslav, ed. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003.

CHALIAND, Gerard. *A people without a country: the Kurds and Kurdistan*. New York: Olive Branch Press, 1993.

JEŽOVÁ, M. a H. BURGROVÁ. *Současný Blízký Východ: Politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti*. 1 vyd. Brno: Nakladatelství Barrister & Principal, 2011.

KARSH, E. a I. RAUTS. *Saddám Husajn. Politická biografie*. 1 vyd. Praha: Nakladatelství Melantrich, 1996.

KIRISCI, Kemal a Gareth M. WINROW. *The Kurdish Question and Turkey: An Example of a Trans-state Ethnic Conflict*. London: Frank Cass Publishers, 1997.

LOKMAN I. MEHO, *The Kurds and Kurdistan: A Selective and Annotated Bibliography*. London: Greenwood, 1997.

LOZOVIUK, Petr, ed. *Etnicita a nacionalismus v diskurzu 20. století: příspěvek intelektuálů z českých zemí ke s tudiu kolektivních identit*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012.

MCDOWALL, David. *A Modern History of the Kurds*. Londýn: I. B. Tauris & Co Ltd, 2005.

MCDOWALL, David. *"The Kurds: A Nation Denied"*. London: Minority Rights Publications, 1992.

PETRÁŠ, René, Helena PETRŮV a Harald Christian SCHEU, ed. *Menšiny a právo v České republice*. Praha: Auditorium, 2009.

PONÍŽILOVÁ, M. *Irák: Stručná historie států*. Praha: Libri, 2011.

RADĚJ, Tomáš. *Irácké povstání v letech 2003–2009: Strategie, taktika a ideologie islámských radikálních nacionalistických uskupení*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010.

SMITH, Anthony D. *Ethno-Symbolism and Nationalism. A Cultural Approach*. New York: Routledge, 2009.

TAŞPINAR, Ö. *Kurdish Nationalism and Political Islam in Turkey: Kemalist Identity in Transition*. New York: Routledge, 2005.

TEJEL, Jordi. *Syria's Kurds: History, politics and society*. New York: Routledge, 2009.

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007.

VON BRUINESSEN, M. *Kurdish ethno-nationalism versus nation-building states. Collected articles*, Istanbul: The Isis Press, 2000.

WHITE, P.J. *Primitive Rebels or Revolutionary Modernizers? The Kurdish national movement in Turkey*. London and New York: Zed Books, 2000.

Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství MV ČR, 1993-2019.

Elektronické zdroje

ABDULLA, Mufid. *Mahabad – the first independent Kurdish republic*. The Kurdistan tribune [online]. 2011 [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://kurdistantribune.com/mahabad-first-independent-kurdish-republic/>

BEŇO, Michal. *Turecko-kurdský konflikt: Největší národ světa bez vlastního státu, který se krví a železem hlásí o samostatnost*. Refresher.cz [online]. 2018 [cit. 2020-04-04]. Dostupné z: <https://refresher.cz/56836-Tureckokurdsky-konflikt-Nejvetsi-narod-sveta-bez-vlastniho-statutery-se-krvi-a-zelezem-hlasi-o-samostatnost>

BRANDON, James. *Iran's Kurdish Threat: PJAK*. Terrorism monitor [online]. 2006, 4(12) [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20081011060500/http://jamestown.org/terrorism/news/article.php?articleid=2370030>

COMMINS, David Dean, a kol. *Syria*. Encyclopaedia Britannica [online]. 2013 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/578856/Syria>

CONRAD, N. *Welcome to the Kurdish conflict in Germany*. DW [on-line]. 2013 [cit. 2020-15-03]. Dostupné z: <http://www.dw.de/welcome-to-the-kurdish-conflict-in-germany/a-16711363>

DAHLMAN, Carl. *The Political Geography of Kurdistan*. Eurasian Geography and Economics [online]. 2002, 43(4), 271-299 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/237425416_The_Political_Geography_of_Kurdistan

EDMONDS, C.J. *Kurdish Nationalism*. In: Journal of Contemporary History [online]. 1971 [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/002200947100600105>

EGRET, Eliza a Tom ANDERSON. *Struggles in autonomy in Kurdistan* [online]. London: Corporate Watch Cooperative [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://corporatewatch.org/wp-content/uploads/2017/09/Struggles-for-autonomy-in-Kurdistan.pdf>

FAWCETT, Louise. *Down but not out? The Kurds in international politics*. Review of International Studies [online]. 2001, 27(1), 109-118 [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S0260210500011098/type/journal_article

GUNTER, Michael. *Reopening turkey's closed kurdish opening?* Middle East Policy [online]. 2013 [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/mepo.12022>

Human Rights Watch Report About Anfal Campaign. *Ba'athis and Kurds*. Human rights watch [online]. 1993 [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20110203183415/http://www.hrw.org/legacy/reports/1993/iraqanfal/ANFAL1.htm>

HENNERBICHLER, Ferdinand. *The origin of Kurds*. Advances in Anthropology [online]. 2012, 2(2) [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/265947486_The_Origin_of_Kurds

KRAUS, Josef a Michael MURAD. *Kurdská diaspora ve střední Evropě, její reakce na aktuální vývoj v Sýrii a Iráku a predikce dalšího vývoje*. Vojenské Rozhledy, Ministerstvo obrany ČR-OKP [online]. 2015, **24**(3), s. 119-131. Dostupné z: <https://vojenskerozhledy.cz/kategorie/kurdska-diaspora-ve-stredni-evrope-jeji-reakce-na-aktualni-vyvoj-v-syrii-a-iraku-a-predikce-dalsiho-vyvoje>

KUBÁLEK, Petr. *Kurdové a Kurdistan*. In: kurdove.ecn.cz [online]. 2002 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <http://kurdove.ecn.cz/dejiny.shtml>

KHOSRAVI, Farhad. *Kurdish history*. The Kurdish project [online]. San Francisco, 2019 [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://thekurdishproject.org/history-and-culture/kurdish-history/>

MOSTAFA, Mohamed. *Kurdistan: 92 % voted "yes" for independence from Iraq*. Iraqi news [online]. 2017 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://www.iraqinews.com/baghdad-politics/kurdistan-92-voted-yes-independence-iraq/>

O'BALLANCE, Edgar. *The Kurdish Republic of Mahabad: 1946*. In: *The Kurdish Struggle 1920–94* [online]. Palgrave Macmillan, London, 1996 [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: https://link.springer.com/chapter/10.1057/9780230377424_3

ROELANTS, Carolien. *Koerden zitten van alle kanten klem*. NRC [online]. 2019 [cit. 2019-12-24] Dostupné z: <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/10/15/koerden-zijn-al-vele-malen-verraden-a3976826#/handelsblad/2019/10/16/#112>

SHEYHOLISLAMI, Jaffer. *Kurdish in Iran: A case of restricted and controlled tolerance*. International Journal of the Sociology of Language [online]. 2012, **48**(217) [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/272537183_Kurdish_in_Iran_A_case_of_restricted_and_controlled_tolerance

The Kurdish Diaspora. Fondation-Institut kurde de Paris [online]. Paris, 2015 [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <https://www.institutkurde.org/en/kurdorama/>

The Kurds' Quest for Independence. Council on Foreign Relations [online]. New York, 2019 [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/timeline/kurds-quest-independence>

ZAMBELIS, Chris. *The Factors Behind Rebellion in Iranian Kurdistan*. CTC Sentinel [online]. 2011, **4**(3) [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <https://www.ctc.usma.edu/the-factors-behind-rebellion-in-iranian-kurdistan/>

Seznam zkratek

OSN – Organizace spojených národů

DP – Demokratická strana

CHP – Republikánská lidová strana

PKK – Strana pracujících Kurdistánu

TAK – Sokoli svobody Kurdistánu

AKP – Strana spravedlnosti a rozvoje

HEP – Lidová strana práce

KDPI – Kurdská demokratická strana Íránu

PJAK – Strana svobodného Kurdistánu

KDP – Kurdistánská demokratická strana

PUK – Vlastenecká unie Kurdistánu

KRG – Kurdská regionální vláda

EU – Evropská unie

PYD – Strana demokratické jednoty

YPG – Lidové obranné jednotky

IS – Islámský stát

KSSE – Kurdská studentská unie v Evropě

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kristýna Pořízková
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Karel Konečný, CSc
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Kurdský nacionalismus na přelomu 20. a 21. století
Název v angličtině:	Kurdish nationalism at the turn of the 20th and 21st centuries
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá problematikou kurdského nacionalismu na přelomu 20. a 21. století. Věnuje se teoretickým aspektům nacionalismu, historickým souvislostem a děním na Blízkém východě. Rozebírá také současnou situaci v jednotlivých zemích, kde se vyskytuje kurdská menšina. Závěrem se zabývá aktuálními informacemi o projevech Kurdského nacionalismu v současnosti.
Klíčová slova:	Nacionalismus, Kurdové, Kurdistan, Blízký východ, Emancipace
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the issue of Kurdish nationalism at the turn of the 20th and 21st centuries. It deals with theoretical aspects of nationalism, historical context and events in the Middle East. It also discusses the current situation in individual countries where the Kurdish minority occurs. Finally, it deals with current information about the manifestations of Kurdish nationalism today.
Klíčová slova v angličtině:	Nationalism, Kurds, Kurdistan, Middle East, Emancipation
Přílohy vázané v práci:	žádné
Rozsah práce:	49 stran
Jazyk práce:	český